

CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
DE BELGIQUE

20 décembre 2004

PROJET DE LOI

**modifiant les articles 259bis-9 et 259bis-10
du Code judiciaire et insérant les articles
187bis, 187ter, 191bis, 191ter, 194bis et
194ter dans le Code judiciaire**

RAPPORT

FAIT AU NOM DE LA COMMISSION DE LA JUSTICE
PAR
M. **André PERPÈTE**

SOMMAIRE

I. Exposé introductif de la vice-première ministre et ministre de la Justice, Mme Laurette Onkelinx	3
II. Discussion générale	7
III. Discussion des articles et votes	9
IV. Annexe: auditions	21

Documents précédents:

Doc 51 **1247/ (2003/2004)** :

001 : Projet de loi.

002 à 006: Amendements.

Voir aussi :

008 : Texte adopté par la commission.

BELGISCHE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

20 december 2004

WETSONTWERP

**tot wijziging van de artikelen 259bis-9 en
259bis-10 van het Gerechtelijk Wetboek en
tot invoeging van de artikelen 187bis, 187ter,
191bis, 191ter, 194bis en 194ter
in het Gerechtelijk Wetboek**

VERSLAG

NAMENS DE COMMISSIE VOOR DE JUSTITIE
UITGEBRACHT DOOR
DE HEER **André PERPÈTE**

INHOUD

I. Inleidende uiteenzetting van de vice-eerste minister en minister van Justitie, mevrouw Laurette Onkelinx	3
II. Algemene bespreking	7
III. Artikelsgewijze bespreking en stemmingen	9
IV. Bijlage: hoorzittingen	21

Voorgaande documenten:

Doc 51 **1247/ (2003/2004)** :

001 : Wetsontwerp.

002 tot 006: Amendementen.

Zie ook :

008 : Tekst aangenomen door de commissie.

COMMISSIE VOOR DE JUSTITIE

COMMISSION DE LA JUSTICE

Samenstelling van de commissie op datum van indiening van het verslag/ Composition de la commission à la date du dépôt du rapport :

Voorzitter / Président : Alfons Borginon

A. — Titulaires / Vaste leden :

VLD Alfons Borginon, Claude Marinower, Martine Taelman
PS Valérie Déom, Eric Massin, André Perpète

MR Alain Courtois, Olivier Maingain, Jean-Pierre Malmendier

sp.a-spirit Hilde Claes, Walter Muls, Guy Swennen
CD&V Jo Vandeurzen, Tony Van Parys
Vlaams Blok Bart Laeremans, Bert Schoofs
cdH Melchior Wathelet

B. — Suppléants / Plaatsvervangers :

Guido De Padt, Stef Goris, Guy Hove, Sabien Lahaye-Battheu
Alisson De Clercq, Jean-Claude Maene, Thierry Giet, Karine Lalieux
Anne Barzin, Éric Libert, Charles Michel, Marie-Christine Marghem

Anne-Marie Baeke, Styn Bex, Dylan Casaer, Greet Van Gool
Liesbeth Van der Auwera, Servais Verherstraeten, Carl Devlies
Nancy Caslo, Alexandra Colen, N.
Joëlle Milquet, Jean-Jacques Viseur

C. — Membres sans voix délibérative / Niet-stemgerechtigde leden:

ECOLO Marie Nagy

cdH	: Centre démocrate Humaniste
CD&V	: Christen-Democratisch en Vlaams
ECOLO	: Ecologistes Confédérés pour l'organisation de luttes originales
FN	: Front National
MR	: Mouvement Réformateur
N-VA	: Nieuw - Vlaamse Alliantie
PS	: Parti socialiste
sp.a - spirit	: Socialistische Partij Anders - Sociaal progressief internationaal, regionalistisch integraal democratisch toekomstgericht.
Vlaams Belang	: Vlaams Belang
VLD	: Vlaamse Liberalen en Democraten

Abréviations dans la numérotation des publications :	Afkortingen bij de nummering van de publicaties :
DOC 51 0000/000 : Document parlementaire de la 51e législature, suivi du n° de base et du n° consécutif	DOC 51 0000/000 : Parlementair document van de 51e zittingsperiode + basisnummer en volgnummer
QRVA : Questions et Réponses écrites	QRVA : Schriftelijke Vragen en Antwoorden
CRIV : Version Provisoire du Compte Rendu intégral (couverture verte)	CRIV : Voorlopige versie van het Integraal Verslag (groene kaft)
CRABV : Compte Rendu Analytique (couverture bleue)	CRABV : Beknopt Verslag (blauwe kaft)
CRIV : Compte Rendu Intégral, avec, à gauche, le compte rendu intégral et, à droite, le compte rendu analytique traduit des interventions (avec les annexes) (PLEN: couverture blanche; COM: couverture saumon)	CRIV : Integraal Verslag, met links het definitieve integraal verslag en rechts het vertaald beknopt verslag van de toespraken (met de bijlagen) (PLEN: witte kaft; COM: zalmkleurige kaft)
PLEN : Séance plénière	PLEN : Plenum
COM : Réunion de commission	COM : Commissievergadering

Publications officielles éditées par la Chambre des représentants	Officiële publicaties, uitgegeven door de Kamer van volksvertegenwoordigers
Commandes : Place de la Nation 2 1008 Bruxelles Tél. : 02/549 81 60 Fax : 02/549 82 74 www.laChambre.be e-mail : publications@laChambre.be	Bestellingen : Natieplein 2 1008 Brussel Tel. : 02/549 81 60 Fax : 02/549 82 74 www.deKamer.be e-mail : publicaties@deKamer.be

MESDAMES, MESSIEURS,

Votre commission a examiné ce projet de loi lors de ses réunions des 9, 17 et 30 novembre et du 14 décembre 2004. Les réunions des 17 et 30 novembre étaient consacrées à des auditions. Le rapport de ces auditions figures en annexe.

I. — EXPOSÉ INTRODUCTIF DU MINISTRE DE LA JUSTICE

À côté du concours d'accès au stage judiciaire et de l'examen d'aptitude professionnelle, la loi du 15 juin 2001 modifiant les articles 190, 194, 259*bis*-9, 259*bis*-10, 259*octies* et 371 du Code judiciaire, insérant l'article 191*bis* dans le Code judiciaire et modifiant l'article 21 de la loi du 18 juillet 1991 modifiant les règles du Code judiciaire relatives à la formation et au recrutement des magistrats, avait instauré une troisième voie d'accès à la magistrature: il s'agit de l'examen oral d'évaluation.

Cette voie d'accès supplémentaire permettait aux avocats ayant une expérience de 20 ans au moins au barreau, ou de 15 ans au barreau suivis de 5 ans dans une fonction nécessitant une bonne connaissance du droit, de se porter candidat à des fonctions de juge au tribunal de première instance, au tribunal du travail ou au tribunal de commerce.

Préalablement, le Conseil Supérieur de la Justice intervenait non seulement pour décider si le demandeur remplissait les conditions de recevabilité, mais également pour lui délivrer, après l'examen oral d'évaluation, une autorisation à se porter candidat à une nomination.

Les articles 3, 5 et 6 de la loi du 15 juin 2001, relatifs à la troisième voie d'accès, ont été annulés par la Cour d'arbitrage dans un arrêt du 28 janvier 2003.

Sans remettre en cause le principe même de cette «troisième voie», la Cour d'arbitrage a cependant estimé qu'elle ne pouvait être ouverte que dans une très faible proportion, sous peine de méconnaître les objectifs que le législateur s'est fixé et de tromper les attentes légitimes de ceux qui se soumettent aux épreuves du concours ou de l'examen.

DAMES EN HEREN,

Uw commissie heeft dit wetsontwerp besproken tijdens de vergaderingen van 9, 17 en 30 november en van 14 december 2004. De vergaderingen van 17 en 30 november waren gewijd aan hoorzittingen. Het verslag van deze hoorzittingen werd opgenomen in de bijlage.

I. — INLEIDENDE UITEENZETTINGEN VAN DE MINISTER VAN JUSTITIE

Naast het vergelijkend toelatingsexamen tot de gerechtelijke stage en het examen inzake beroepsbekwaamheid, heeft de wet van 15 juni 2001 tot wijziging van de artikelen 190, 194, 259*bis*-9, 259*bis*-10, 259*octies* en 371 van het Gerechtelijk Wetboek, tot invoeging van artikel 191*bis* in het Gerechtelijk Wetboek en tot wijziging van artikel 21 van de wet van 18 juli 1991 tot wijziging van de voorschriften van het Gerechtelijk Wetboek die betrekking hebben op de opleiding en werving van magistraten, een derde toegangsweg tot de magistratuur ingesteld: het mondelinge evaluatie-examen.

Deze bijkomende toegangsweg maakte het voor advocaten die minstens 20 jaar ervaring aan de balie hadden of minstens 15 jaar ervaring aan de balie, gevolgd door 5 jaar ervaring in een functie die een gedegen kennis van het recht vereist, mogelijk om zich kandidaat te stellen voor een functie als rechter in de rechtbank van eerste aanleg, in de arbeidsrechtbank of in de rechtbank van koophandel.

Voordien kwam de Hoge Raad voor de Justitie niet alleen tussenbeide om te beslissen of de aanvrager voldeed aan de voorwaarden voor ontvankelijkheid, maar ook om hem, na het mondelinge evaluatie-examen, een toestemming af te leveren om zich kandidaat te stellen voor een benoeming.

De artikelen 3, 5 en 6 van de wet van 15 juni 2001 betreffende de derde toegangsweg, werden door een arrest van 28 januari 2003 van het Arbitragehof nietig verklaard.

Het Arbitragehof stelde het principe van deze «derde weg» niet in vraag, maar was echter van mening dat die slechts in beperkte mate open kon staan, op het gevaar af dat men de doelstellingen die de wetgever voor ogen had zou miskennen en dat degenen die zich aan de proeven van het vergelijkend examen of het examen onderwerpen, in hun terechte verwachtingen zouden worden teleurgesteld.

En effet, les stagiaires judiciaires, après avoir réussi le concours donnant accès au stage et accompli celui-ci, tout comme les personnes qui ont présenté l'examen d'aptitude professionnelle, risquaient de se voir confrontés à de nouveaux concurrents.

C'est la raison pour laquelle il a été décidé de restaurer cette troisième voie, aussi largement sollicitée par les praticiens, mais en tenant compte des remarques de la Cour d'arbitrage, tout en apportant quelques modifications par rapport au texte initial, qui est pour l'essentiel repris dans ce projet.

Afin de respecter l'enseignement de la Cour d'arbitrage, le projet propose de fixer un quota de 12% du cadre par ressort de cour d'appel de magistrats pouvant être nommés selon cette voie. À propos de ce pourcentage, le Conseil d'État a estimé qu'il «*ne paraît pas, a priori, méconnaître le sens que la Cour a entendu attacher aux termes «très faible proportion».*

Par ailleurs, les textes annulés par la Cour d'arbitrage n'envisageaient cette troisième voie d'accès à la magistrature que pour les fonctions de juge au tribunal de première instance, au tribunal du travail ou au tribunal de commerce. Il a semblé plus cohérent et plus équitable d'ouvrir cet accès également aux fonctions de juge de paix, de juge au tribunal de police, de juge de complément, de substitut du procureur du Roi, de substitut de l'auditeur du travail ou de substitut de complément. Il s'agit respectivement de l'objet des articles 2, 4 et 6 du projet.

Afin de respecter au mieux l'esprit de l'enseignement de la Cour d'arbitrage, et non seulement sa lettre, il est prévu que la limitation des 12% est applicable également à l'intérieur de chacune des catégories visées à ces articles: la première de celles-ci est constituée des juges au tribunal de première instance, au tribunal du travail et de commerce, la seconde des juges de paix, des juges au tribunal de police ou des juges de complément, et la troisième, des substituts du procureur du Roi, de l'auditeur ou de substitut de complément. Ce cloisonnement permettra de prévenir d'éventuels déséquilibres dans la manière dont le quota de 12% est utilisé.

Par ailleurs, les conditions que doit remplir le demandeur ont été quelque peu assouplies par rapport au précédent texte.

En effet, il n'est plus exigé que les 15 ans ou les 20 ans de barreau soient ininterrompus. Par ailleurs, les 5

De gerechtelijke stagiairs, die zouden geslaagd zijn in het toelatingsexamen tot de gerechtelijke stage en die deze stage doorlopen, evenals de personen die deelnamen aan het examen inzake beroepsbekwaamheid, liepen het risico om geconfronteerd te worden met nieuwe concurrenten.

Gelet evenwel op de grote vraag vanwege de practici werd daarom besloten om deze derde weg weer in te voeren, rekening houdende met de opmerkingen van het Arbitragehof en door tegelijk enkele wijzigingen aan te brengen in vergelijking met de oorspronkelijke tekst, die voor het overgrote deel in dit ontwerp hernomen is.

Teneinde de aanwijzingen van het Arbitragehof te respecteren, stelt het ontwerp voor om *quota* vast te leggen van 12% per kader van het rechtsgebied van het hof van beroep, van magistraten die volgens deze weg kunnen worden benoemd. Over dit percentage was de Raad van State van mening dat het «*op het eerste gezicht geen afbreuk lijkt te doen aan de betekenis die het Hof aan de termen «zeer beperkte mate» heeft willen geven».*

Bovendien beoogden de teksten die door het Arbitragehof werden vernietigd deze derde toegangsweg alleen voor functies als rechter in de rechtbank van eerste aanleg, de arbeidsrechtbank of de rechtbank van koophandel. Het leek coherenter en billijker te zijn om deze weg eveneens open te stellen tot de functies van vrederechter, rechter in de politierechtbank, toegevoegd rechter, substituut-procureur des Konings, substituut-arbeidsauditeur of toegevoegd substituut. Het gaat respectievelijk om wat het voorwerp is van de artikelen 2, 4 en 6 van het ontwerp.

Teneinde beter de geest en niet alleen de letter te respecteren van de aanwijzingen van het Arbitragehof, is bepaald dat de beperking tot 12% eveneens van toepassing is binnen elk van de in deze artikelen beoogde categorieën: de eerste hiervan bestaat uit de rechters in de rechtbank van eerste aanleg, in de arbeidsrechtbank en rechtbank van koophandel, de tweede uit de vrederechters, rechters in de politierechtbank of toegevoegde rechters en de derde uit de substituut-procureurs des Konings, de substituut-arbeidsauditeurs of de toegevoegde substituten. Deze afscheiding zal toelaten om een eventueel onevenwicht in de manier waarop het *quotum* van 12% wordt gebruikt te vermijden.

Anderzijds werden de voorwaarden waaraan de aanvrager in vergelijking met de vorige tekst moet voldoen enigszins versoepeld.

Er wordt niet meer geëist dat de 15 of 20 jaar aan de balie niet onderbroken werden. Verder kunnen de 5 even-

années éventuelles d'exercice d'une fonction nécessitant une bonne connaissance du droit peuvent avoir lieu à n'importe quel moment du cursus du candidat. Enfin, il ne faut plus être toujours avocat au moment où l'on pose sa candidature.

Il faut cependant relever qu'il ne s'agit que de conditions de recevabilité, qui autorisent simplement le dépôt de la candidature. Le Conseil Supérieur de la Justice doit encore apprécier, lors de l'examen oral d'évaluation, si oui ou non le candidat peut recevoir l'autorisation de se porter candidat à une fonction de magistrat. Et lors de la nomination définitive, le Conseil Supérieur de la Justice intervient à nouveau lors de la présentation des candidats.

Ce projet correspond à une large demande des praticiens du droit. Cette troisième voie offre à de potentiels éléments de valeur, qui peuvent justifier d'une carrière juridique appréciable, la possibilité de venir renforcer la magistrature. Étant donné qu'ils ont atteint dans leur vie et dans leur carrière un niveau qui ne les encourage sans doute pas à présenter un examen écrit traditionnel, il fallait élaborer un autre mode de sélection afin d'encourager ces personnes à rejoindre la magistrature.

Dans son avis du 28 juin 2000, relatif la première version de la troisième voie d'accès, le Conseil Supérieur de la Justice avait estimé que cette mesure était justifiée. En bref, le CSJ précisait que:

- le projet encourageait certains avocats expérimentés à se porter candidats pour des fonctions de juge alors qu'ils ne l'auraient pas fait sans cette troisième voie;
- cette mesure allait élargir le champ de recrutement pour le siège;
 - elle modulerait le recrutement en fonction des âges et de l'expérience professionnelle;
 - elle éviterait les critiques formulées à l'égard du recrutement de la magistrature en France;
 - cette mesure permettra de se rapprocher du système anglais dont on souligne l'efficacité;
- le projet générera une plus grande mobilité.

Enfin, le CSJ précisait d'une part qu'il interviendrait à deux reprises avant que l'avocat puisse se porter candidat et que d'autre part, les barreaux rendent obligatoire la formation permanente, de sorte que la qualité des candidats qui seront nommés sera garantie.

tuele jaren van het uitoefenen van een functie die een gedegen kennis van het recht vereist op eender welk moment van het curriculum van de kandidaat gebeuren. Tot slot hoeft men geen advocaat meer te zijn op het moment dat men zich kandidaat stelt.

Er moet echter op worden gewezen dat het alleen gaat over de voorwaarden van ontvankelijkheid, die gewoon toelaten dat de kandidatuur neergelegd wordt. De Hoge Raad voor de Justitie moet daarna, tijdens het mondelinge evaluatie-examen, nog beoordelen of de kandidaat al dan niet de toelating krijgt om zich kandidaat te stellen voor een functie als magistraat. En de Hoge Raad voor de Justitie komt opnieuw tussen bij het voorstellen van de kandidaten.

Dit ontwerp beantwoordt aan een grote vraag afkomstig van de rechtspractici. Deze derde weg biedt aan potentieel waardevolle elementen, die op een aanzienlijke juridische carrière kunnen bogen, de mogelijkheid om de magistratuur te versterken. Aangezien zij in hun leven en carrière al een niveau behaald hebben dat het moeilijk maakt om hen nog te motiveren om deel te nemen aan het traditionele schriftelijke examen, diende een andere manier van selecteren uitgewerkt te worden, ten einde deze personen aan te zetten om zich bij de magistratuur te voegen.

In haar advies van 28 juni 2000 betreffende de eerste versie van de «derde weg», was de Hoge Raad voor de Justitie van mening dat deze maatregel gerechtvaardigd was. In het kort preciseerde de HRJ het volgende:

- het ontwerp moedigde bepaalde ervaren advocaten aan om zich kandidaat te stellen als rechter, terwijl ze dat zonder deze derde weg niet zouden gedaan hebben;
- dat die maatregel het rekruteringsveld voor de zetel zou verruimen;
- deze de rekrutering in functie van leeftijden en professionele ervaring zou moduleren;
- deze de kritiek zou vermijden over de rekrutering van de magistratuur zoals dat in Frankrijk gebeurde;
- die maatregel zou toelaten om dichter bij het Britse systeem te komen, waarvan de efficiëntie onderstreept wordt;
- dat het ontwerp tot een grotere mobiliteit zou leiden.

Tot slot preciseerde de HRJ enerzijds dat zij tweemaal zou tussenkomen alvorens de advocaat zich kandidaat kan stellen en dat de balies anderzijds de permanente vorming verplicht maken, zodat de kwaliteit van de kandidaten die worden benoemd, zal gegarandeerd zijn.

Les stagiaires judiciaires s'inquiètent de leur situation. Ceux-ci se soumettent à un concours difficile et suivent ensuite une formation de 18 ou de 36 mois, éventuellement prolongeables de deux périodes de 6 mois. Les stagiaires judiciaires craignent aussi que l'ouverture de la troisième voie n'ait pour conséquence que certains ne puissent pas être nommés à l'issue de leur stage.

La ministre estime que, pour autant qu'ils donnent satisfaction à l'issue de leur stage, tout doit être mis en œuvre pour que ces stagiaires puissent être nommés.

Elle précise qu'actuellement les hypothèses dans lesquelles un stagiaire n'a pas été nommé à l'issue de son stage, éventuellement prolongé, sont rarissimes. Elles sont en outre souvent dues au nombre réduit de places pour lesquelles le stagiaire a posé sa candidature ou au choix du stagiaire lui-même d'une autre profession. Le gouvernement dispose par ailleurs du moyen adéquat pour éviter que cette situation ne se présente: le nombre de stagiaires judiciaires qui sont admis au stage judiciaire est fixé chaque année par un arrêté royal délibéré en Conseil des ministres. À titre illustratif, cela fait deux ans que ce nombre est fixé à 27 néerlandophones et 23 francophones. Il est dès lors possible d'anticiper les besoins en terme de magistrats et de moduler en conséquence le nombre de stagiaires judiciaires à l'entrée.

La ministre termine en citant les considérants de deux arrêts de la Cour d'arbitrage. Le premier, qui est le considérant B. 12 de l'arrêt du 28 janvier 2003, dispose que *«En dispensant cette catégorie de personnes (les avocats) de l'examen d'aptitude professionnelle, le législateur est resté fidèle à la conception souvent réaffirmée et partagée par de nombreux États selon laquelle la pratique du barreau permet d'acquérir les qualités psychologiques, humaines et juridiques que doivent posséder les juges»*. Le second, qui est le considérant n° B.31 de l'arrêt n°116 du 30 juin 2004 dispose quant à lui que:

«L'expérience du barreau présente des caractéristiques spécifiques que ne revêt aucune expérience acquise dans d'autres professions juridiques. Cette spécificité tient au fait que l'expérience du barreau apporte par excellence la connaissance d'une série de réalités auxquelles est également confronté le magistrat dans l'exercice de ses fonctions, ce qui lui donne notamment une meilleure compréhension du déroulement de la procédure judiciaire et du rôle des collaborateurs de la justice, une meilleure connaissance des justiciables ainsi qu'une meilleure perception de la notion de débat con-

De gerechtelijke stagiairs zijn bezorgd over hun situatie. Zij onderwerpen zich immers aan een moeilijk vergelijkend examen om daarna een opleiding van 18 of 36 maanden, eventueel verlengbaar met twee perioden van 6 maanden te volgen. De gerechtelijke stagiairs vrezen dat het openen van de derde weg voor sommigen onder hen tot gevolg zal hebben dat ze na het beëindigen van hun stage niet kunnen worden benoemd.

De minister is van oordeel dat, indien ze na het vervullen van hun stage genoegdoening geven, alles in het werk moet worden gesteld om deze stagiairs te kunnen benoemen.

Zij preciseert dat de hypothesen waarbij een stagiair niet werd benoemd na zijn, eventueel verlengde, stage uiterst zelden voorkomen. Bovendien is dit vaak te wijten aan het feit dat er maar een beperkt aantal plaatsen zijn waarvoor de stagiair zich kandidaat stelde of omdat de stagiair zelf voor een ander beroep koos. Voorts beschikt de regering over een aangepast middel om te vermijden dat deze situatie zich zou voordoen: het aantal gerechtelijke stagiairs dat toegelaten wordt tot de gerechtelijke stage werd elk jaar vastgelegd bij een in de Ministerraad overlegd koninklijk besluit. Ter illustratie: sedert twee jaar is dit aantal vastgelegd op 27 Nederlandstaligen en 23 Franstaligen. Het is dus mogelijk om te anticiperen op de nood aan magistraten en om bijgevolg het aantal gerechtelijke stagiairs bij aanvang van het gerechtelijk jaar te moduleren.

Tot slot citeert de minister nog de overwegingen van twee arresten van het Arbitragehof. De eerste overweging is punt B.12 van het arrest van 28 januari 2003 dat het volgende stelt: *«Door die categorie van personen (de advocaten) vrij te stellen van het examen inzake beroepsbekwaamheid, is de wetgever trouw gebleven aan de steeds opnieuw bevestigde en door tal van Staten gedeelde opvatting volgens welke de praktijk aan de balie het mogelijk maakt de psychologische, menselijke en juridische kwaliteiten te verwerven die de rechters moeten bezitten»*. De tweede overweging, is punt B.31 van arrest nr. 116 van 30 juni 2004 dat stelt dat:

«De ervaring aan de balie heeft specifieke kenmerken die men niet aantreft in om het even welke ervaring opgedaan in andere juridische beroepen. Die specifieke kenmerken houden verband met het feit dat ervaring aan de balie bij uitstek de kennis meebrengt van een aantal werkelijkheden waarmee ook een magistraat in zijn ambtsuitoefening wordt geconfronteerd, wat hem onder meer een beter inzicht verleent in het verloop van de gerechtelijke procedure en in de rol van de medewerkers van het gerecht, een betere kennis van de rechtsonderhorigen, een beter aanvoelen van het begrip van

tradictoire et du principe des droits de la défense. La pratique du barreau permet dès lors d'acquérir les qualités psychologiques, humaines et juridiques que doivent posséder les juges.»

Ce projet de loi s'inscrit résolument dans cette conception.

II. — DISCUSSION GÉNÉRALE

M. Tony Van Parys (CD&V) constate que personne n'a réellement besoin d'une troisième voie d'accès à la magistrature. Cette loi crée une inégalité entre les candidats à une nomination, dont les stagiaires judiciaires feront les frais. Actuellement, on dénombre sept néerlandophones et trois francophones qui, après prolongation de leur stage, n'ont pas encore pu être proposés à une nomination.

Le pourcentage envisagé de 12% pour des nominations de candidats pouvant faire valoir une expérience professionnelle est beaucoup trop élevé. Par ailleurs, cette loi ne satisfait pas aux principes qui ont été énoncés par la Cour d'arbitrage. Le gouvernement ne répond pas davantage à l'observation du Conseil d'État selon laquelle le législateur devra justifier pourquoi d'autres professions juridiques sont exclues.

M. André Perpète (PS) estime que toute réforme doit, lors de l'engagement de magistrats, avant tout servir l'intérêt du justiciable. Les avocats ont l'avantage de savoir comment une décision judiciaire sera perçue par le citoyen, ils doivent expliquer cette décision et ne savent que trop bien à quel point il importe qu'un jugement ou un arrêt soit clair. La nouvelle façon de recruter peut être enrichissante, dans la mesure où elle donne la possibilité à un certain nombre d'avocats de valoriser pleinement leur expérience professionnelle. Il pense également que l'aptitude des candidats peut parfaitement être testée à l'occasion d'une épreuve orale. L'intervenant ne croit pas que la situation des stagiaires sera menacée. Si des problèmes se posaient néanmoins, une solution ne manquerait pas d'être trouvée.

M. Bart Laeremans (Vlaams Belang) ne comprend pas pourquoi l'on ne pourrait pas faire passer une épreuve écrite aux candidats lors de ces engagements. À ses yeux, il serait logique que de futurs juges démontrent leur capacité à rédiger un jugement correctement. Cette épreuve ne devrait pas être insurmontable puisque ces personnes sont censées être capables de coucher sur papier leur raisonnement juridique. Lors des auditions, il a été souligné qu'un grand nombre d'avocats se spécia-

het contradictoir debat en van het beginsel van de rechten van de verdediging. De praktijk aan de balie maakt het dan ook mogelijk de psychologische, menselijke en juridische kwaliteiten te verwerven die de rechters moeten bezitten.»

Dit wetsontwerp past perfect binnen deze opvatting.

II. — ALGEMENE BESPREKING

De heer Tony Van Parys (CD&V) stelt vast dat niemand echt behoefte heeft aan een derde toegangsweg tot de magistratuur. Deze wet creëert een ongelijkheid tussen de kandidaten voor een benoeming, waar de gerechtelijke stagiairs het slachtoffer van zullen zijn. Thans is de situatie reeds zo dat zeven Nederlandstaligen en drie Franstaligen na de verlenging van hun stage nog niet werden voorgedragen voor een benoeming.

Het vooropgestelde percentage van 12% voor benoemingen van kandidaten met beroepservaring is veel te hoog. Bovendien voldoet deze wet niet aan de uitgangspunten die door het Arbitragehof werden vastgesteld. De regering geeft evenmin antwoord op de opmerking van de Raad van State dat de wetgever zal moeten verantwoorden waarom andere juridische beroepen uitgesloten worden.

De heer André Perpète (PS) vindt dat elke hervorming bij de werving van magistraten allereerst het belang van de rechtzoekenden moet dienen. Advocaten hebben alvast het voordeel dat ze weten hoe een rechterlijke beslissing bij de burger overkomt, ze moeten die beslissing uitleggen en beseffen dus maar al te goed hoe belangrijk het is dat een vonnis of arrest duidelijk is. De nieuwe wijze van rekruteren kan verrijkend zijn omdat ze een aantal advocaten in de mogelijkheid stelt om hun beroepservaring ten volle te valoriseren. Hij meent ook dat de bekwaamheid van de kandidaten perfect kan getest worden tijdens een mondelinge proef. De spreker gelooft niet dat de situatie van de stagiairs in het gedrang zal komen. Indien zich in de toekomst toch moeilijkheden zouden voordoen, zal daar zeker een oplossing voor gevonden worden.

De heer Bart Laeremans (Vlaams Belang) begrijpt niet waarom er bij deze aanwervingen van de kandidaten geen schriftelijke proef mag worden afgenomen. In zijn ogen is het evident dat toekomstige rechters aantonen dat ze een goed vonnis kunnen redigeren. Dat kan niet bijzonder moeilijk zijn aangezien deze personen geacht worden in staat te zijn om hun juridische redenering op papier te zetten. Tijdens de hoorzittingen werd er op gewezen dat heel wat advocaten zich gedurende hun

lisaient dans une plus ou moins grande mesure au cours de leur carrière et avaient dès lors du mal à se soumettre à un examen général. L'examen particulier dont il est question en l'espèce peut en tenir compte. Il suffit que les candidats indiquent au préalable le ou les domaines juridiques sur lesquels ils souhaitent être interrogés par écrit.

M. André Perpète (PS) réplique qu'il estime superflu d'organiser un examen écrit étant donné qu'il n'y a plus lieu de tester les connaissances théoriques de ces personnes.

M. Olivier Maingain (MR) estime qu'il est important que la commission de nomination dispose, lors de ce recrutement, d'informations sur le passé du candidat. Contrairement au stagiaire, qui a fait l'objet de plusieurs avis et rapports au cours de son stage, le candidat avocat se présente avec un certificat qui a été délivré sur la base de l'examen oral d'évaluation ou de l'examen d'aptitude professionnelle. Ainsi qu'il a déjà été constaté lors de l'audition du Conseil supérieur, le bâtonnier pourrait remettre un avis contenant des informations très utiles sur ces personnes.

M. Melchior Wathelet (cdH) estime, lui aussi, que le Conseil supérieur ne peut pas fonder son appréciation sur le seul examen oral. Cette instance doit pouvoir disposer de renseignements complémentaires.

M. Alfons Borginon (VLD), président, rappelle les principes présidant à la modification proposée, qui offre aux personnes justifiant d'une certaine expérience la possibilité d'accéder à la magistrature. Il est évident que le recrutement de ces personnes constituera une plus-value. Les auditions du Conseil supérieur ont également révélé que cette mesure portera sur un nombre limité de candidats. Il convient donc d'élaborer une procédure de recrutement correcte et acceptable. Il est évident que les candidats ayant atteint un certain âge ne sont plus disposés à se soumettre à une épreuve d'accès destinée à tester des aptitudes dont ils disposent incontestablement. Une autre forme d'évaluation doit dès lors être mise au point pour ces personnes. Il est en tout état de cause exclu que le recrutement par la troisième voie porte, au cours de la première année, sur 12% des nominations. Il conviendra donc d'adopter des mesures transitoires.

Mme Laurette Onkelinx, ministre de la Justice, constate que certains membres posent soudain des conditions particulièrement strictes. Comment concilier ces exigences avec le fait que les juges suppléants-avocats siègent et rédigent des jugements chaque jour? Si le raisonnement développé ci-dessus est étendu à ce

loopbaan min of meer specialiseren en dat zij bijgevolg moeite hebben om aan een algemeen examen deel te nemen. Het bijzondere examen dat hierbij ingesteld wordt kan daar echter rekening mee houden. Het volstaat dat de kandidaten vooraf één of meer rechtsgebieden opgeven waarover ze schriftelijk wensen ondervraagd te worden.

De heer André Perpète (PS) repliceert dat hij een schriftelijk examen overbodig vindt omdat de theoretische kennis van deze personen niet meer hoeft getest te worden.

De heer Olivier Maingain (MR) meent dat het bij deze aanwerving van belang is dat de benoemingscommissie enige achtergrondinformatie over de kandidaat heeft. In tegenstelling met de stagiair, die tijdens de stage meerdere adviezen en verslagen verzamelde, biedt de kandidaat-advocaat zich aan met een attest dat werd afgeleverd op basis van het mondelinge evaluatie-examen of van het examen voor beroepsbekwaamheid. Zoals reeds tijdens de hoorzitting met de Hoge Raad werd vastgesteld zou een advies van de stafhouder zeer nuttige informatie kunnen verstrekken over deze personen.

De heer Melchior Wathelet (cdH) is eveneens van oordeel dat de Hoge Raad niet kan oordelen op grond van een mondeling examen alleen, hij moet over extra informatie kunnen beschikken.

De heer Alfons Borginon (VLD), voorzitter, herinnert aan de uitgangspunten van de voorgestelde wetswijziging die de mogelijkheid biedt aan personen met ervaring om toe te treden tot de magistratuur. Het staat vast dat hun toetreding een verrijking zal betekenen. Ook is gebleken uit de hoorzittingen met de Hoge Raad dat het om een beperkt aantal kandidaten zal gaan. Het komt er dus op aan een aanvaardbare en correcte wijze van rekrutering uit te werken. Het is evident dat men vanaf een zekere leeftijd niet meer bereid is om zich te onderwerpen aan een toegangsproof die vaardigheden test waarover men ontegensprekelijk beschikt. Voor deze personen moet dus een andere vorm van evaluatie worden toegepast. Het is in elk geval uitgesloten dat de aanwerving via de derde weg tijdens het eerste jaar betrekking zou hebben op 12% van de benoemingen. Er zullen dus overgangsmaatregelen moeten genomen worden

Mevrouw Laurette Onkelinx, minister van Justitie, stelt vast dat sommige leden plots bijzonder hoge eisen stellen. Hoe valt dit te rijmen met het feit dat de plaatsvervangende rechters-advocaten dagelijks zetelen en vonnissen opstellen? Indien de redenering die hier ontwikkeld wordt, wordt doorgetrokken tot deze groep, dan

groupe, il est à craindre que la qualité du travail de ces personnes s'en ressente, alors que la pratique montre qu'elles fournissent un excellent travail et que les craintes exprimées par certains sont totalement dénuées de fondement.

III. — DISCUSSION DES ARTICLES ET VOTES

Article 1er

Cet article ne donne lieu à aucune observation et est adopté par 12 voix et 2 abstentions.

Art. 2

Cet article ajoute une nouvelle disposition dans le Code judiciaire, qui offre aux avocats bénéficiant de vingt années d'expérience au barreau et aux personnes combinant au moins 15 années d'expérience au barreau avec l'exercice pendant cinq ans au moins d'une fonction nécessitant une bonne connaissance du droit, la possibilité de se porter candidat aux fonctions de juge de paix ou de juge au tribunal de police, sans être lauréat de l'examen d'aptitude professionnelle.

M. Tony Van Parys (CD&V) renvoie à l'exposé qu'il a fait au cours de la discussion générale. Il maintient que cette modification de la loi posera des problèmes. Ainsi qu'il est ressorti des auditions, il sera plus difficile pour les stagiaires judiciaires d'être nommés. L'attrait qu'exerce le stage judiciaire diminuera encore. Il faut donc au moins élaborer une réglementation qui donne la priorité aux stagiaires judiciaires lors de nominations.

La ministre a laissé entendre qu'une solution sera recherchée pour les stagiaires. Si le stagiaire entre en concurrence avec un avocat expérimenté, qui a en outre réussi l'examen oral d'évaluation, il y a toutefois beaucoup de chances qu'il ne soit pas classé premier. La mission du Conseil supérieur consiste à présenter le meilleur candidat et le Conseil ne peut donc donner d'initiative la priorité à des stagiaires judiciaires.

M. Éric Massin (PS) fait observer que l'arrêt de la Cour d'arbitrage précise clairement quels éléments des dispositions annulées constituaient une discrimination. L'arrêt n'a toutefois pas remis en cause le principe de la troisième voie d'accès à la magistrature mais bien la façon dont il a été réalisé.

moet worden gevreesd voor de kwaliteit van het werk dat ze afleveren. Nochtans bewijst de praktijk dat ze schitterend werk leveren en dat de vrees die door sommigen werd geuit, ongegrond is.

III. — ARTIKELSGEWIJZE BESPREKING EN STEMMINGEN

Artikel 1

Dit artikel geeft geen aanleiding tot bespreking. Het wordt aangenomen met 12 stemmen en 2 onthoudingen.

Art. 2

Het artikel voegt een nieuwe bepaling in het Gerechtelijk Wetboek in waardoor advocaten met twintig jaar balie-ervaring en personen die ten minste 15 jaar balie-ervaring combineren met de uitoefening gedurende ten minste vijf jaar van een functie die een gedegen kennis van het recht vereist, de mogelijkheid krijgen om zich kandidaat te stellen voor het ambt van vrederechter of rechter in de politierechtbank, zonder dat zij geslaagd moeten zijn in het examen inzake beroepsbekwaamheid.

De heer Tony Van Parys (CD&V) verwijst naar zijn uiteenzetting tijdens de algemene bespreking. Hij blijft erbij dat deze wetswijziging tot problemen zal leiden. Zoals uit de hoorzittingen is gebleken zal het voor de gerechtelijke stagiairs moeilijker worden om benoemd te worden. De aantrekkingskracht van de gerechtelijke stage zal nog verminderen. Er moet dus minstens een regeling uitgewerkt worden die aan de gerechtelijke stagiairs voorrang verschaft bij benoemingen.

De minister heeft laten verstaan dat er voor de stagiairs naar een oplossing zal worden gezocht. Als de stagiair in concurrentie komt met een ervaren advocaat, die bovendien geslaagd is in het mondelinge evaluatie-examen, is er echter veel kans dat hij niet als eerste gerangschikt wordt. De opdracht van de Hoge Raad bestaat erin de beste kandidaat voor te dragen en de Raad kan dus onmogelijk op eigen initiatief voorrang geven aan gerechtelijke stagiairs.

De heer Éric Massin (PS) merkt op dat het arrest van het Arbitragehof duidelijk aangeeft op welke punten de vernietigde bepalingen een discriminatie inhielden. Het arrest heeft echter het beginsel van de derde toegangsweg tot de magistratuur niet in vraag gesteld, wel de wijze waarop het gerealiseerd werd.

Il renvoie au passage suivant - dans lequel il est fait référence aux travaux préparatoires - de l'arrêt:

«Le législateur peut toutefois considérer que les personnes ayant une longue expérience de la pratique du barreau doivent être encouragées à poser leur candidature à une fonction dans la magistrature.

Lors de l'adoption de la loi du 18 juillet 1991, qui a modifié les règles relatives à la nomination des magistrats, il apparaissait déjà que le Gouvernement avait, à l'époque, manifesté «son plus grand intérêt à l'accès aux fonctions de magistrats, des avocats et autres juristes ayant une réelle expérience professionnelle» et qu'il s'était rallié à l'opinion selon laquelle une longue expérience, notamment au barreau, peut «faire présumer de grandes qualités professionnelles, celles-ci étant d'ailleurs vérifiées par un examen tandis que les qualités humaines du candidat seront logiquement connues du comité chargé de donner un avis au ministre avant la nomination» (Doc. parl., Sénat, 1989 1990, n° 974 1, p. 10). Il fut encore précisé, au cours des travaux préparatoires de la loi du 18 juillet 1991, que le ministre «aurait préféré exiger d'abord un stage au barreau, qui aurait été suivi de l'examen et, enfin, du stage judiciaire» mais qu'il a renoncé à cette solution qui «s'est heurtée à des objections d'ordre social» (Doc. parl., Sénat, 1989 1990, n° 974 2, p. 31).

L'arrêt précise ensuite: *«En ne prévoyant qu'une simple condition d'ancienneté dans une pratique professionnelle et en ne fixant pas dans quelle proportion la nouvelle catégorie de candidats peut accéder à la magistrature, le législateur est allé au delà de ce qu'exigeait son souci de permettre que des avocats expérimentés puissent accéder à la magistrature.»*

Dans son avis, le Conseil d'État a passé en revue les diverses critiques formulées par la Cour d'arbitrage et il est arrivé à la conclusion que le projet de loi est acceptable. En ce qui concerne plus précisément le principe de proportionnalité, le Conseil d'État émet l'observation suivante :

«En prévoyant une proportion maximale de douze pour cent du nombre total de magistrats visés à l'article 187, 190 ou 194, selon le cas, par ressort de cour d'appel ou de cour du travail, l'avant-projet ne paraît pas, a priori, méconnaître le sens que la Cour a entendu attacher aux termes «très faible proportion.»» (DOC 51 1247/001, p. 16).

Hij citeert de volgende *passus* uit het arrest waarin verwezen wordt naar de voorbereidende werken:

«De wetgever vermog evenwel te oordelen dat personen met een lange ervaring aan de balie moeten worden aangemoedigd om zich kandidaat te stellen voor een ambt in de magistratuur.

Reeds bij de totstandkoming van de wet van 18 juli 1991, die de regels met betrekking tot de benoeming van magistraten heeft gewijzigd, blijkt dat de Regering toen reeds «er groot belang in [stelde] dat advocaten en andere juristen met een werkelijke beroepservaring toegang krijgen tot het ambt van magistraat» en dat zij zich had aangesloten bij de opvatting volgens welke een lange ervaring, onder meer bij de balie, kan «getuigen van een grote beroepsbekwaamheid, die bovendien nog eens wordt nagegaan aan de hand van een examen, terwijl de menselijke kwaliteiten van de kandidaat logischerwijze gekend zijn bij het comité dat ermee belast is vóór de benoeming bij de minister advies uit te brengen» (Parl. St., Senaat, 1989 1990, nr. 974 1, p. 10). Tijdens de parlementaire voorbereiding van de wet van 18 juli 1991 werd daarnaast nog gepreciseerd dat de minister «liever had gehad vooraf een stage te vereisen aan de balie, waarna wordt deelgenomen aan het examen, gevolgd door de gerechtelijke stage» maar dat hij van die oplossing heeft afgezien omdat «daartegen [...] bezwaren van sociale aard [werden] ingeroepen» (Parl. St., Senaat, 1989 1990, nr. 974 2, p. 31).

Het arrest bepaalt verder: *«Door enkel een zekere anciënniteit in een beroepspraktijk te eisen en door niet vast te stellen in welke verhouding de nieuwe categorie van kandidaten tot de magistratuur kan toetreden, is de wetgever verder gegaan dan wat vereist is opdat ervaren advocaten tot de magistratuur kunnen toetreden.»*

Het advies van de Raad van State heeft de diverse punten van kritiek die het Arbitragehof had uitgebracht, afgetoetst en is tot het besluit gekomen dat het wetsontwerp aanvaardbaar is. Meer bepaald met betrekking tot het principe van de proportionaliteit zegt de Raad van State het volgende:

«Door te voorzien in een maximumverhouding van twaalf percent van het totaal aantal magistraten bedoeld in artikel 187, 190 of 194, naargelang van het geval, per rechtsgebied van een hof van beroep of van een arbeidshof, lijkt het voorontwerp op het eerste gezicht geen afbreuk te doen aan de betekenis die het Hof aan de termen «zeer beperkte mate» heeft willen geven.» (DOC 51 1247/ 001, blz 16)

En réponse aux observations relatives à la situation précaire des stagiaires judiciaires, M. Massin renvoie aux déclarations qu'a faites M. Hamaide dans le cadre de l'examen, au sein de cette commission, du rapport annuel 2003 du Conseil supérieur. M. Hamaide a alors répondu aux questions relatives à la situation des stagiaires judiciaires et a constaté que les stagiaires postulent de préférence pour une fonction de juge de siège. M. Hamaide a également affirmé que l'on recherche toujours une solution pour les stagiaires qui, au terme d'une prolongation du stage, ne sont toujours pas nommés dans la mesure où, socialement, ils se retrouvent dans une situation problématique. Si la commission de nomination et de désignation (CDN) néerlandophone ne semble pas leur accorder une priorité, les explications de M. Hamaide, fournies au cours d'une autre audition, laissent entendre, en tout état de cause, que la CDN franphone tenait compte de leur situation particulière.

Quoi qu'il en soit, tout est mis en œuvre pour maintenir les stagiaires en service. Souvent, les difficultés, si elles apparaissent, sont dues à une mauvaise orientation professionnelle du stagiaire lui-même. Il n'est en effet pas possible de nommer tous les stagiaires à des mandats de juge de siège. Un certain nombre d'entre eux doit assumer des fonctions au parquet.

Le membre ajoute encore que, contrairement à ce qui est prétendu au sein de cette commission, des avocats qui ont derrière eux une longue expérience professionnelle peuvent effectivement témoigner de l'intérêt pour une fonction au parquet. Il connaît des exemples.

M. Tony Van Parys (CD&V) répond que ces exemples concernent des exceptions.

M. Éric Massin (PS) poursuit que tant les auditions réalisées au cours de ces discussions que les travaux préparatoires de la loi de 1991 font apparaître que les personnes jouissant d'une longue expérience sont des personnes compétentes et qu'il faut les encourager à poser leur candidature au poste de magistrat.

Mme Laurette Onkelinx, vice-première ministre et ministre de la Justice, répète qu'elle apportera, au besoin, une solution en ce qui concerne les stagiaires judiciaires. Elle rappelle que la troisième voie a été introduite, à l'époque, à la demande du Conseil supérieur, d'abord parce qu'il y avait trop peu de candidats mais aussi parce qu'on jugeait important de pouvoir recruter des personnes ayant une riche expérience professionnelle. L'expérience du barreau permet d'acquérir des qualités psychologiques, humaines et juridiques que doivent posséder les juges; beaucoup d'autres États partagent cette conception. Il est en outre important que

In antwoord op de opmerkingen met betrekking tot de precare situatie van de gerechtelijk stagiairs verwijst de heer Massin naar verklaringen van de heer Hamaide in deze commissie, naar aanleiding van de bespreking, van het jaarverslag 2003 van de Hoge Raad. De heer Hamaide gaf toen antwoord op vragen met betrekking tot de situatie van de gerechtelijke stagiairs en stelde vast dat stagiairs bij voorkeur postuleren voor een ambt van zetelend rechter. De heer Hamaide stelde ook dat steeds gezocht wordt naar een oplossing voor stagiairs die na een verlenging van de stage niet benoemd zijn, omdat ze anders op sociaal vlak, in een problematische situatie terecht komen. Zij krijgen dus misschien geen voorrang bij de Nederlandstalige Benoemings- en adviescommissie (BAC), uit de toelichtingen van de heer Hamaide tijdens een andere hoorzitting is alleszins gebleken dat de Franstalige BAC wel rekening houdt met hun bijzondere situatie.

In elk geval wordt alles in het werk gesteld om de stagiairs in dienst te houden. Indien er soms moeilijkheden optreden dan is dat vaak ook te wijten aan een verkeerde loopbaanoriëntatie van de stagiair zelf. Het is immers niet mogelijk om alle stagiairs als zetelend rechter te benoemen. Een aantal onder hen moet functies in het parket opnemen.

Het lid voegt hier nog aan toe dat, in tegenstelling tot wat in deze commissie beweerd wordt, advocaten met een lange beroepservaring wel degelijk interesse kunnen hebben voor een functie bij het parket. Hij kent voorbeelden in die zin.

De heer Tony Van Parys (CD&V) antwoordt dat deze voorbeelden uitzonderingen betreffen.

De heer Éric Massin (PS) vervolgt dat het, zowel uit de hoorzittingen tijdens deze besprekingen als uit de voorbereidingen van de wet van 1991, blijkt dat personen met een lange ervaring waardevolle krachten zijn en dat zij moeten aangemoedigd worden om hun kandidatuur te stellen als magistraat.

Mevrouw Laurette Onkelinx, minister van Justitie, herhaalt dat zij - voor zover nodig - voor een oplossing zal instaan wat de gerechtelijke stagiairs betreft. Zij herinnert eraan dat de derde weg indertijd werd ingevoerd op verzoek van de Hoge Raad, ten eerste omdat er te weinig kandidaten waren maar ook omdat het belangrijk werd geacht om personen met een rijke beroepservaring te kunnen rekruteren. De praktijk aan de balie maakt het mogelijk de psychologische, menselijke en juridische kwaliteiten te verwerven die de rechters moeten bezitten. Tal van andere Staten delen deze opvatting. Bovendien is het belangrijk dat de magistratuur een zekere

la magistrature témoigne d'une certaine diversité. C'est également l'opinion du Conseil supérieur.

M. Tony Van Parys (CD&V) confirme que les avocats ayant une longue expérience sont des candidats tout à fait valables et qu'il convient de les encourager à poser leur candidature. Rien n'empêche cependant que ces personnes participent à l'examen d'aptitude professionnelle qui a été spécialement instauré pour cette catégorie de candidats.

Il répond à M. Massin que, lors de leur audition, les stagiaires ne se sont pas montrés disposés à réorienter leur carrière en fonction des besoins. Le système qui est maintenant mis en place conduira toutefois à un affaiblissement de l'attrait du stage judiciaire et à la désaffection des meilleurs candidats. Un important champ de recrutement sera ainsi perdu pour la magistrature.

Mme Van den Broeck a, au cours de l'audition, déclaré expressément que la procédure de nomination ne donne pas la priorité aux stagiaires judiciaires. Si les commissions de nomination néerlandophone et francophone utilisaient des règles différentes dans ce domaine, il se poserait cependant un problème. Aucun fondement légal ne permet toutefois de donner la priorité aux stagiaires à l'heure actuelle.

Mme Martine Taelman (VLD) réfute l'argument de M. Van Parys selon lequel les avocats âgés peuvent parfaitement participer à l'examen d'aptitude professionnelle. Sur le plan psychologique, il est très difficile pour eux de devoir se soumettre, avec de nombreux collègues plus jeunes, à une épreuve écrite commune.

L'article est adopté par 10 voix contre 3 et une abstention.

Art. 3

Cet article répond à la critique formulée par la Cour d'arbitrage et impose un quota aux personnes pouvant être nommées en application de l'article 191 *bis*. Leur nombre est limité à 12% du nombre total de juges de paix et de juges du tribunal de police du ressort de la cour d'appel.

M. Alfons Borginon (VLD), président, et Mme Martine Taelman (VLD) présentent un amendement n° 1 (DOC 51 1247/002).

Cet amendement vise à apporter une correction au texte. Ce n'est en effet pas le nombre de personnes auto-

diversité vertoont. Ook de Hoge Raad is die mening toegedaan.

De heer Tony Van Parys (CD&V) beaamt dat advocaten met een lange ervaring waardevolle kandidaten zijn en moeten aangemoedigd worden om zich kandidaat te stellen. Niets belet echter dat deze personen deelnemen aan het examen voor beroepsbekwaamheid dat speciaal voor deze categorie van gegadigden werd ingesteld.

Hij antwoordt aan de heer Massin dat uit de hoorzittingen met de stagiairs niet gebleken is dat zij niet bereid zouden zijn om hun carrière te heroriënteren in functie van de behoeften. Het systeem dat nu wordt ingesteld zal er echter ertoe leiden dat de aantrekkingskracht van de gerechtelijke stage zal verminderen en dat de beste kandidaten zullen wegblijven. Hierdoor zal een belangrijk rekruteringsveld voor de magistratuur verloren gaan.

Mevrouw Van den Broeck heeft tijdens de hoorzitting uitdrukkelijk gezegd dat de benoemingsprocedure geen voorrang verleent aan de gerechtelijke stagiairs. Indien de Nederlandstalige en de Franstalige benoemingscommissie op dit vlak verschillende regels zouden hanteren, dan stelt er zich wel een probleem. Een voorrang voor stagiairs heeft op dit ogenblik echter geen enkele wettelijke grondslag.

Mevrouw Martine Taelman (VLD) weerlegt het argument van de heer Van Parys dat oudere advocaten best kunnen deelnemen aan het examen voor beroepsbekwaamheid. Psychologisch is het voor hen zeer moeilijk om zich, met heel wat jongere collega's, te moeten onderwerpen aan een gezamenlijke schriftelijke proef.

Het artikel wordt aangenomen met 10 tegen 3 stemmen en 1 onthouding.

Art. 3

Dit artikel komt tegemoet aan de kritiek van het Arbitragehof en stelt een limiet op het aantal personen dat bij toepassing van artikel 191 *bis* kan benoemd worden. Hun aantal bedraagt ten hoogste twaalf percent van het totaal aantal vrederechters en rechters in de politierechtbank van het rechtsgebied van het hof van beroep.

De heer Alfons Borginon (VLD), voorzitter en mevrouw Martine Taelman (VLD) dienen amendement nr. 1 in (DOC 51 1247/002).

Het amendement beoogt een correctie van de tekst. Het is immers niet het aantal personen dat wordt ge-

risées à se porter *candidat* qui doit être limité à 12% mais le nombre de personnes pouvant être nommées. Tout avocat qui remplit les conditions pour être dispensé et dont la demande est recevable, doit pouvoir présenter un examen oral d'évaluation.

Le texte de l'article 3 du projet doit donc être adapté.

La ministre est d'accord avec cette proposition de correction.

M. Melchior Wathelet (cdH) maintient qu'une épreuve orale ne suffit pas pour déterminer si un candidat fera un juge compétent. Les capacités rédactionnelles du candidat doivent, elles aussi, être évaluées.

La Cour d'arbitrage a annulé ces dispositions du Code judiciaire en raison de leur caractère discriminatoire. L'intervenant n'est pas convaincu que le projet à l'examen ne créera pas de nouvelles discriminations.

Il importe, en tout état de cause, que le dossier du candidat-avocat soit complété par un avis motivé du bâtonnier.

Il y aura lieu de respecter un certain équilibre lors des nominations. Il demande à la ministre si elle peut déjà indiquer le nombre de nominations qui pourront être réservées aux stagiaires.

M. Alain Courtois (MR) répond que l'on a, jusqu'à présent, toujours trouvé une solution pour garder en service les stagiaires arrivés en fin de stage qui n'avaient pas encore obtenu de nomination. Il serait toutefois inadmissible que les intéressés, qui ont consenti des efforts importants, soient soudainement écartés au bénéfice de personnes qui deviendraient prioritaires en raison de leur longue expérience. L'intervenant souligne également que l'examen d'évaluation auquel les avocats seront soumis n'est admissible que s'il est également d'un haut niveau qualitatif.

Il faudra enfin également veiller à ce que les bâtonniers rendent un avis sérieux, et à ce que cette condition supplémentaire prévue par l'amendement n° 6 (voir *infra* article 4) ne soit pas une simple formalité administrative. Le fait est que certains avocats employés par de grands bureaux ne plaident que rarement ou ne plaident jamais, qu'ils ne participent dès lors pas à la vie du barreau et qu'ils ne sont par conséquent pas connus du bâtonnier.

machtigd om zich *kandidaat* te stellen dat moet worden beperkt tot twaalf percent maar wel het aantal personen dat wordt *benoemd*. Elke advocaat die voldoet aan de voorwaarden om te worden vrijgesteld en wiens verzoek ontvankelijk is, moet een mondeling evaluatie-examen kunnen afleggen.

De tekst van het voorgestelde artikel 3 moet bijgevolg worden aangepast.

De minister is het eens met de voorgestelde verbetering.

De heer Melchior Wathelet (cdH) blijft erbij dat een mondeling examen als test niet volstaat om na te gaan of iemand een geschikt rechter zal zijn. Ook het redactioneel vermogen van de kandidaten moet getest worden.

Het Arbitragehof heeft deze bepalingen van het Gerechtelijk Wetboek vernietigd omwille van het discriminerende karakter. Spreker is er niet van overtuigd dat er met voorliggend wetsontwerp geen nieuwe discriminaties in het leven worden geroepen.

In elk geval is het van groot belang dat het dossier van de kandidaat-advocaten aangevuld wordt met een met redenen omkleed advies van de stafhouder.

Er zal een evenredigheid moeten gerespecteerd worden bij de benoemingen. Hij vraagt aan de minister of zij reeds kan aangeven hoeveel benoemingen voor stagiaires kunnen gereserveerd worden.

De heer Alain Courtois (MR) antwoordt dat er tot op heden steeds een oplossing gevonden werd om de stagiaires, die hun stage beëindigd hebben en die nog geen benoeming hebben gekregen, in dienst te houden. Het zou echter onduidelijk zijn indien deze personen, die toch een ernstige inspanning geleverd hebben, plots zouden opzij gezet worden voor personen die omwille van hun rijke ervaring voorrang zouden krijgen. De spreker wijst er ook op dat het evaluatie-examen waar de advocaten aan zullen onderworpen worden slechts aanvaardbaar is als het ook op een kwalitatief hoog peil staat.

Ten slotte moet er ook voor gezorgd worden dat de stafhouders een degelijk advies afleveren en dat deze bijkomende voorwaarde die in amendement nr 6 (zie *infra*, artikel 4) wordt gesteld geen administratieve formaliteit wordt. Het is nu eenmaal zo dat sommige advocaten die in grote kantoren werken zelden of nooit zelf pleiten. Zij nemen niet deel aan het leven aan de balie en zijn dus ook niet gekend door de stafhouder.

La ministre répond à M. Wathelet que, dans la pratique, plus de deux tiers des emplois ne sont jamais occupés par des stagiaires judiciaires. Il s'agit cependant d'une constatation factuelle, il n'y a pas de quota prévu.

*
* *

L'amendement n° 1 est adopté par 13 voix et 2 abstentions. L'article, ainsi amendé, est adopté par 11 voix contre 3 et une abstention.

Art. 4

L'examen oral d'évaluation et l'autorisation de se porter candidat sont réglés de la même manière pour les juges de paix, les juges au tribunal de police, les juges au tribunal de première instance, les juges au tribunal de commerce et les membres du parquet près les tribunaux de première instance et les tribunaux du travail.

L'article 4 fixe la procédure à suivre par les candidats.

M. Tony Van Parys (CD&V) répète que le projet de loi n'apporte pas de solution appropriée au problème du corporatisme au sein de la magistrature.

Il est clair que le nombre de nominations sera limité par ce biais.

Quoi qu'il en soit, si on instaure cette possibilité, il faut que cela se fasse correctement. Cela implique que les candidats doivent être testés tant sur leurs connaissances juridiques et leur compétence rédactionnelle que sur leur faculté d'analyse, ce qui ne peut se faire que par un examen écrit. Si un tel examen devait constituer un problème sur le plan psychologique pour une certaine catégorie d'avocats, il faudra trouver une solution organisationnelle. Supprimer l'examen écrit n'est pas une solution.

À la suite des observations qui ont été formulées au cours de la discussion générale au sujet du dossier de nomination réduit dont disposerait le Conseil supérieur de la Justice concernant ces candidats, *M. Maingain* présente l'amendement n° 6 (DOC 51 1247/005).

L'amendement prévoit que préalablement à l'examen oral d'évaluation, la commission de nomination et de désignation doit recueillir l'avis motivé du bâtonnier, ou de son représentant, de l'Ordre des avocats de l'arrondissement judiciaire où le candidat exerce ou a exercé des fonctions en tant qu'avocat.

De minister antwoordt aan de heer Wathelet dat er in de praktijk nooit meer dan twee derde van de betrekkingen door gerechtelijke stagiairs worden ingenomen. Dit is echter een feitelijke vaststelling, er worden geen quota gehanteerd.

*
* *

Amendement nr. 1 wordt aangenomen met 13 stemmen en 2 onthoudingen. Het aldus geamendeerde artikel wordt aangenomen met 11 tegen 3 stemmen en 1 onthouding.

Art. 4

Het mondelinge evaluatie-examen en de machtiging om zich kandidaat te stellen worden op dezelfde wijze geregeld voor de vrederechters, de rechters in de politierechtbank, de rechters bij de rechtbank van eerste aanleg, de rechters bij de rechtbank van koophandel en de leden van het parket bij van de rechtbanken van eerste aanleg en de arbeidsrechtbanken.

De procedure die door de kandidaten moet gevolgd worden, wordt vastgelegd in artikel 4.

De heer Tony Van Parys (CD&V) herhaalt dat het wetsontwerp geen adequate oplossing biedt voor het probleem van het corporatisme binnen de magistratuur.

Het is duidelijk dat het aantal benoemingen via deze weg beperkt zal zijn.

Wat er ook van zij, indien deze mogelijkheid wordt ingesteld, moet het op de juiste manier gebeuren. Dat houdt in dat de kandidaten zowel op hun juridische kennis, hun redactionele vaardigheid als hun analytisch vermogen moeten getest worden. Dat kan alleen met een schriftelijk examen. Indien dat psychologisch problematisch zou zijn voor een bepaalde categorie van advocaten, dan moet daar een organisatorische oplossing voor gevonden worden. Het schriftelijk examen afschaffen is geen oplossing.

In aansluiting op de opmerkingen die tijdens de algemene bespreking gemaakt werden inzake het beperkt benoemingsdossier waarover de Hoge Raad voor de Justitie met betrekking tot deze kandidaten zou beschikken, dient de *heer Maingain* amendement nr. 6 in (DOC 51 1247/005).

Het amendement bepaalt dat benoemings- en aanwijzingscommissie vooraf het met redenen omklede advies moet inwinnen van de stafhouder, of van diens vertegenwoordiger, van de Orde van advocaten van het gerechtelijk arrondissement waar de kandidaat de functie van advocaat uitoefent dan wel heeft uitgeoefend.

Cet avis porte notamment sur l'expérience professionnelle utile du candidat en tant qu'avocat, pour exercer des fonctions en tant que magistrat.

M. Tony Van Parys (CD&V) est très dubitatif quant à cet amendement. D'abord et avant tout, on peut se demander si on peut attribuer une telle tâche à un bâtonnier. En tout cas, il n'est certainement pas inimaginable que, dans des arrondissements importants, le bâtonnier ne connaisse pas suffisamment le candidat concerné pour pouvoir donner un avis valable. Dans certains barreaux plus petits, par contre, l'objectivité d'un tel avis peut être remise en question.

M. Claude Marinower (VLD) conteste cette analyse. Un bâtonnier prend sa tâche très au sérieux et, si nécessaire, il fera certainement les démarches requises afin de s'informer sur le candidat à propos duquel il doit émettre un avis. Par ailleurs, il rendrait un bien mauvais service au barreau et à lui-même s'il rendait un avis favorable à propos d'un candidat peu valable.

Il demande à M. Van Parys d'étayer ses dires par des exemples prouvant que le bâtonnier donnerait un avis non fiable lors des nominations.

Enfin, l'intervenant souligne que l'expérience du barreau a une grande valeur pour un magistrat, parce qu'il doit non seulement posséder de grandes connaissances juridiques et des aptitudes psychologiques et humaines, mais qu'il doit aussi connaître la procédure et pouvoir réagir de manière adéquate aux incidents qui pourraient se dérouler durant les audiences.

M. Tony Van Parys (CD&V) répond qu'en tant que ministre de la Justice, il a lu de nombreux avis de bâtonniers, et qu'une partie d'entre eux étaient vraiment rédigés à la légère. Il pourrait difficilement en être autrement, dans la mesure où la fonction de bâtonnier est très éprouvante. De plus, la composition de certains conseils de l'ordre n'est pas du tout représentative. Cela devrait certainement changer à l'avenir.

M. André Perpète (PS) présente ensuite l'amendement n° 9 qui tend à remplacer l'amendement n° 6. L'amendement corrige le texte présenté et définit également dans quels délais l'avis du bâtonnier doit être rendu (DOC 51 1247/006).

M. Alfons Borginon (VLD), président, soutient cet amendement. Une réorientation de la carrière professionnelle est indispensable dans un contexte sociétal en perpétuelle évolution et doit également être encouragée. Les faits montrent que ce sont surtout les avocats

Dat advies heeft met name betrekking op de nuttige beroepservaring van de kandidaat als advocaat, met het oog op het uitoefenen van een functie als magistraat.

De heer Tony Van Parys (CD&V) heeft de grootste twijfels bij dit amendement. Eerst en vooral kan men zich afvragen of dat de taak van de stafhouder kan zijn. In elk geval is het in grotere arrondissementen zeker niet ondenkbaar dat de stafhouder de betrokken kandidaat onvoldoende kent om een waardevol advies te kunnen afleveren. In sommige kleinere balies kan de objectiviteit van dergelijk advies dan weer in vraag gesteld worden.

De heer Claude Marinower (VLD) betwist dit. Een stafhouder neemt zijn taak zeer ernstig en indien nodig zal hij zeker de vereiste stappen zetten om zich te informeren over de kandidaat waarover hij advies moet geven. Hij zou zichzelf en de balie ten andere een slechte dienst bewijzen indien hij voor een minder goede kandidaat een gunstig advies zou afleveren.

Hij vraagt dat de heer Van Parys zijn bewering zou staven met voorbeelden waaruit blijkt dat de stafhouder naar aanleiding van benoemingen een «schijnadvies» zou geven.

Ten slotte onderstreept het lid dat balie-ervaring van grote waarde is voor een magistraat omdat hij niet alleen dient te beschikken over een grote juridische kennis, psychologische en menselijke vaardigheden maar omdat hij ook de procedure moet kennen en adequaat moet kunnen reageren op mogelijke zittingsincidenten.

De heer Tony Van Parys (CD&V) antwoordt dat hij als minister van Justitie talloze adviezen van stafhouders heeft gelezen en dat een heel aantal daarvan bijzonder lichtzinnig waren opgesteld. Dat kan ook niet anders als men ziet dat de functie van stafhouder zeer belastend is. Bovendien is het ook zo dat sommige raden van de orden helemaal niet representatief samengesteld zijn. Dit zou in de toekomst zeker moeten verbeterd worden.

De heer André Perpète (PS) dient vervolgens amendement nr 9 in dat amendement nr 6 beoogt te vervangen. Het amendement verbetert de voorgestelde tekst en bepaalt tevens de termijnen waarbinnen het advies van de stafhouder moet worden afgeleverd (DOC 51 1247/006).

De heer Alfons Borginon (VLD), voorzitter, steunt dit amendement. Een heroriëntering van een beroepsloopbaan is noodzakelijk in een steeds evoluerende maatschappelijke context en dient ook te worden aangemoedigd. Uit de feiten blijkt dat vooral advocaten met

ayant 10 à 15 ans d'expérience professionnelle qui participent à l'examen d'aptitude.

Les conditions pour être admis à une nomination par la troisième voie sont, en outre, extrêmement strictes. Il faut non seulement que les trois quarts des membres de la commission de nomination et de désignation déclarent la demande recevable, mais aussi que le candidat obtienne le soutien de trois quarts des membres de cette commission pour réussir l'examen d'évaluation. L'examen est, en outre, enregistré intégralement et, le cas échéant, il peut en être établi un compte rendu intégral, susceptible d'être utilisé comme preuve dans le cadre d'une procédure devant le Conseil d'État.

M. Walter Muls (sp.a-spirit) ajoute que le ministre a déjà souligné à juste titre que nombre de magistrats suppléants disent le droit, parfois depuis des années, à la satisfaction générale, bien qu'ils n'aient pas passé d'examen écrit. C'est la preuve que le barreau constitue une bonne préparation à la fonction de magistrat. Par le passé, des problèmes se sont cependant posés avec des magistrats suppléants qui participaient à l'examen d'aptitude professionnelle et qui ne réussissaient pas l'épreuve écrite.

Le membre présente par ailleurs un amendement (n° 5), qui ajoute le mot «*master*» dans les conditions de diplôme que doivent réunir les candidats, afin de mettre la disposition en conformité avec la réglementation de Bologne (DOC 51 1247/004).

M. Melchior Wathelet (cdH) répond à M. Muls que rien ne garantit que les magistrats suppléants obtiendront un meilleur résultat s'ils ne sont soumis qu'à un examen oral. Au contraire, leur longue expérience de la rédaction de jugements laisse supposer qu'ils auraient précisément un avantage s'ils participaient à l'examen écrit.

M. Tony Van Parys (CD&V) propose une deuxième correction technique. Dans l'article 191*bis*, § 1er, proposé, les mots «et au § 3» doivent être ajoutés après les mots «au § 2» (amendement n° 10, DOC 51 1247/006).

Le renvoi au § 3, qui fixe la validité de l'autorisation, a probablement été oublié.

La ministre accepte ces deux amendements.

*
* *

10 tot 15 jaar beroepervaring aan het bekwaamheids-examen deelnemen.

De voorwaarden om toegelaten te worden tot een benoeming via de derde weg zijn bovendien ontzettend streng. Niet alleen moet drie vierde van de benoemings- en aanwijzingscommissie het verzoek ontvankelijk verklaren maar ook om te slagen in het evaluatie-examen moet de kandidaat de steun krijgen van drie vierde van de benoemings- en aanwijzingscommissie. Het examen wordt bovendien volledig opgenomen en zo nodig kan er een integraal verslag worden van gemaakt dat als bewijs kan gelden in een procedure voor de Raad van State.

De heer Walter Muls (sp.a-spirit) voegt hieraan toe dat de minister reeds terecht gewezen heeft op het feit dat vele plaatsvervangende magistraten tot ieders voldoening soms jarenlang recht spreken, ondanks het feit dat zij geen schriftelijk examen hebben afgelegd. Dit is een bewijs van het feit dat de advocatuur een goede voorbereiding biedt voor de taak van magistraat. In het verleden hebben zich echter problemen voorgedaan met plaatsvervangende magistraten die deelnamen aan het examen voor beroepsbekwaamheid en die niet slaagden in de schriftelijke proef.

Het lid dient voorts amendement nr 5 in dat het woord «*master*» toevoegt bij de diplomaveristen voor de kandidaten om de bepaling in overeenstemming te brengen met de Bologna-regelgeving (DOC 51 1247/004).

De heer Melchior Wathelet (cdH) antwoordt aan de heer Muls dat niets garandeert dat plaatsvervangende magistraten het beter zullen doen als zij alleen aan een mondeling examen worden onderworpen, integendeel, hun lange ervaring met het opstellen van vonnissen doet veronderstellen dat ze juist een voordeel zouden hebben indien ze aan het schriftelijke examen zouden deelnemen.

De heer Tony Van Parys (CD&V) stelt nog een tweede technische verbetering voor. In het voorgestelde artikel 191*bis*, § 1, moet tussen de woorden «niets aan de in § 2» en het woord «vermelde», de woorden «en § 3» worden ingevoegd (amendement nr. 10, DOC 51 1247/006).

De verwijzing naar paragraaf 3, waarin de geldigheid van de machtiging wordt vastgelegd, is vermoedelijk bij vergetelheid weggelaten.

De minister stemt met beide amendementen in.

*
* *

L'amendement n° 5 est adopté à l'unanimité.

L'amendement n° 10 est adopté par 14 voix et une abstention.

L'amendement n° 9, qui remplace l'amendement n° 6, est adopté par 12 voix contre 3.

L'article, ainsi modifié, est adopté par 11 voix contre une et une abstention.

*
* *

Au cours de sa réunion du 14 décembre 2004, convoquée en vue du vote sur l'ensemble du texte adopté, la commission a pris connaissance de quelques observations d'ordre légistique du service juridique de la Chambre.

La commission se rallie à l'observation suivante:

«Le § 2, alinéa 6 (nouveau), en projet, ne tient pas compte de l'existence de deux ordres des avocats dans l'arrondissement judiciaire de Bruxelles (voir l'article 430, § 2, du Code judiciaire). La formulation déroge également aux dispositions similaires du Code judiciaire, selon lesquelles l'avis «d'un représentant du barreau désigné par l'ordre des avocats» est donné (voir les articles 259ter, § 1er, alinéa 1er, 3°, et 259quater, § 2, alinéa 1er, 3°, du Code judiciaire).

Il est proposé de remplacer les mots «du bâtonnier ou de son représentant de l'Ordre des avocats» par les mots «d'un représentant du barreau désigné par l'ordre des avocats», et d'insérer la phrase suivante: «Pour l'arrondissement judiciaire de Bruxelles, l'avis du représentant de l'ordre français ou du représentant de l'ordre néerlandais est recueilli, selon que le candidat est ou a été inscrit au tableau de l'ordre français ou de l'ordre néerlandais des avocats.».

Art. 5

M. Alfons Borginon (VLD), président, et Mme Martine Taelman (VLD) présentent un amendement (n° 2, DOC 51 1247/002) qui tend à apporter une correction au texte et s'inscrit dans le prolongement de l'amendement n° 1 (voir *supra*, discussion de l'article 3). Tout avocat qui rem-

Amendement nr 5 wordt eenparig aangenomen.

Amendement nr 10 wordt aangenomen met 14 stemmen en 1 onthouding.

Amendement nr 9, dat amendement nr. 6 vervangt, wordt aangenomen met 12 tegen 3 stemmen.

Het aldus geamendeerde artikel wordt aangenomen met 11 tegen 3 stemmen en 1 onthouding.

*
* *

Tijdens de vergadering van 14 december 2004, die was samengeroepen met het oog op de stemming over het geheel van de aangenomen tekst, heeft de commissie kennis genomen van enkele wetgevingstechnische opmerkingen van de Juridische dienst van de Kamer.

De commissie stemt in met de volgende opmerking:

«De ontworpen § 2, zesde lid (nieuw), houdt geen rekening met het bestaan van twee orden van advocaten in het gerechtelijk arrondissement Brussel (zie artikel 430, § 2, Gerechtelijk Wetboek.). De formulering wijkt ook af van soortgelijke bepalingen van het Gerechtelijk Wetboek, luidens welke advies wordt gegeven «door een vertegenwoordiger van de balie aangewezen door de orde van advocaten» (zie de artikelen 259ter, § 1, eerste lid, 3°, en 259quater, § 2, eerste lid, 3°, Gerechtelijk Wetboek).

Voorgesteld wordt om de woorden «de stafhouder, of diens vertegenwoordiger, van de Orde van advocaten van het gerechtelijk arrondissement waar de kandidaat de functie van advocaat uitoefent dan wel heeft uitgeoefend» te vervangen door de woorden «een vertegenwoordiger van de balie aangewezen door de orde van de advocaten van het gerechtelijk arrondissement waar de kandidaat als advocaat werkzaam is of werkzaam geweest is» en de volgende zin in te voegen: «Voor het gerechtelijk arrondissement Brussel geeft al naar gelang de kandidaat ingeschreven is of ingeschreven geweest is op het tableau van de Nederlandstalige of Franstalige orde van advocaten, hetzij de vertegenwoordiger van de Nederlandstalige orde, hetzij de vertegenwoordiger van de Franstalige orde advies.».

Art. 5

De heer Alfons Borginon (VLD), voorzitter, en mevrouw Martine Taelman (VLD), dienen amendement nr. 2 in (DOC 51 1247/002). Het amendement beoogt een correctie van de tekst en ligt in het verlengde van amendement nr. 1 (zie *supra*, bespreking van artikel 3). Elke

plit les conditions pour être dispensé et dont la demande est recevable, doit pouvoir présenter un examen oral d'évaluation.

L'amendement n° 2 est adopté par 13 voix et 2 abstentions. L'article, ainsi amendé, est adopté par 11 voix contre 3 et une abstention.

Art. 6

Cet article insère un article 194*bis* dans les dispositions du Code judiciaire qui traitent des nominations au sein du ministère public. La possibilité de se porter candidates est ici aussi donnée à des personnes ayant 20 ans d'expérience.

L'article est adopté par 11 voix contre 3 et une abstention.

Art. 7

M. Alfons Borginon (VLD), président, et Mme Martine Taelman (VLD) présentent un amendement (n° 3, DOC 51 1247/002) qui tend à apporter une correction au texte et s'inscrit dans le prolongement de l'amendement n° 1 (voir *supra*, discussion de l'article 3). Tout avocat qui remplit les conditions pour être dispensé et dont la demande est recevable, doit pouvoir présenter un examen oral d'évaluation.

M. Tony Van Parys (CD&V) doute que la proportion maximale de douze pour cent fixée dans le projet à l'examen rencontre suffisamment les critiques de la Cour d'arbitrage.

*
* *

L'amendement n° 3 est adopté par 13 voix et 2 abstentions. L'article, ainsi amendé, est adopté par 11 voix contre 3 et une abstention.

Art. 7*bis*

M. Alfons Borginon (VLD), président, et Mme Martine Taelman (VLD) présentent un amendement (n° 7, DOC 51 1247/006) qui tend à modifier l'article 216*bis* du Code judiciaire.

advocaat die voldoet aan de voorwaarden om te worden vrijgesteld en wiens verzoek ontvankelijk is, moet een mondeling evaluatie-examen kunnen afleggen.

Amendement nr. 2 wordt aangenomen met 13 stemmen en 2 onthoudingen. Het aldus geamendeerde artikel wordt aangenomen met 11 tegen 3 stemmen en 1 onthouding.

Art. 6

Dit artikel voegt een artikel 194*bis* van het Gerechtelijk Wetboek bij de bepalingen die handelen over de benoemingen bij het openbaar ministerie. Ook hier wordt de mogelijkheid geboden dat personen met 20 jaar beroepservaring zich kandidaat stellen.

Het artikel wordt aangenomen met 11 stemmen tegen 3 en 1 onthouding.

Art. 7

De heer Alfons Borginon (VLD), voorzitter, en mevrouw Martine Taelman (VLD), dienen amendement nr. 3 in (DOC 51 1247/002). Het amendement beoogt een correctie van de tekst en ligt in het verlengde van amendement nr. 1 (zie *supra*, bespreking van artikel 3). Elke advocaat die voldoet aan de voorwaarden om te worden vrijgesteld en wiens verzoek ontvankelijk is, moet een mondeling evaluatie-examen kunnen afleggen.

De heer Tony Van Parys (CD&V) betwijfelt dat de maximumverhouding van twaalf percent die in dit ontwerp wordt vastgesteld op voldoende wijze tegemoet komt aan de kritiek van het Arbitragehof.

*
* *

Amendement nr. 3 wordt aangenomen met 13 stemmen en 2 onthoudingen. Het aldus geamendeerde artikel wordt aangenomen met 11 tegen 3 stemmen en 1 onthouding.

Art. 7*bis*

De heer Alfons Borginon (VLD), voorzitter en mevrouw Martine Taelman (VLD) dienen amendement nr. 7 in (DOC 51 1247/002) dat een wijziging van artikel 216*bis* van het Gerechtelijk Wetboek beoogt.

L'article 216*bis* du Code judiciaire a été inséré par la loi du 3 mai 2003 afin d'instaurer un minimum de stabilité dans les juridictions et les parquets. Un embargo temporel uniforme de trois ans a été introduit pour mettre fin à une pratique consistant à poser sa candidature à n'importe quel poste au sein de la magistrature, même à ceux qui n'intéressent pas le postulant, afin de pouvoir, après cette nomination, être nommé le plus rapidement possible au poste brigué en réalité.

M. Borginon explique que la conjonction de ces règles a parfois des effets pervers dans la pratique. À la suite de ces dispositions il n'est, par exemple, pas possible à un magistrat du parquet de se porter candidat, avant un délai de trois ans, à une nomination en tant que magistrat spécialisé dans le même parquet, même si l'intéressé est particulièrement apte à exercer cette fonction.

La ministre comprend que des problèmes peuvent se poser dans la pratique. Elle examinera ce point avec le Conseil supérieur de la justice et élaborera une proposition.

M. Borginon retire l'amendement.

Art. 8

Cet article ne donne lieu à aucune observation et est adopté par 11 voix contre 3 et une abstention.

Art. 9

Cet article traite de l'organisation de l'examen oral d'évaluation.

Le gouvernement présente un amendement (n° 4, DOC 51 1247/003) qui tend à apporter une adaptation technique à l'avis du Conseil d'État.

L'amendement est adopté par 13 voix et 2 abstentions. L'article ainsi amendé est adopté par 11 voix contre 3 et une abstention.

Art. 9*bis*

Suite aux auditions et aux discussions intervenues en commission, il paraît opportun de prévoir une entrée en vigueur progressive de cette nouvelle voie d'accès à la magistrature. L'amendement n° 8 (DOC 51 1247/006)

Artikel 216*bis* van het Gerechtelijk Wetboek werd ingevoerd door de wet van 3 mei 2003 om de rechtscolleges en de parketten een minimum aan stabiliteit te bieden. Een uniform tijdsembargo van drie jaar werd ingevoerd om te vermijden dat personen zich op om het even welke plaats zouden laten benoemen om van daaruit gemakkelijker te kunnen solliciteren voor de functie die hen werkelijk interesseerde.

De heer Borginon legt uit dat het samenspel van deze regels in de praktijk soms onbedoelde gevolgen heeft. Zo is het ingevolge deze bepalingen bijvoorbeeld niet mogelijk voor een parketmagistraat om, vooraleer er drie jaar verstreken zijn, te solliciteren voor een benoeming als gespecialiseerd magistraat in hetzelfde parket, ook al is betrokkene bijzonder geschikt voor de functie.

De minister begrijpt dat er zich in de praktijk problemen kunnen stellen. Zij zal dit punt met de Hoge Raad voor de Justitie bespreken en een voorstel uitwerken.

De heer Borginon trekt het amendement in.

Art. 8

Over dit artikel worden geen opmerkingen gemaakt. Het wordt aangenomen met 11 tegen 3 stemmen en 1 onthouding.

Art. 9

Dit artikel handelt over de organisatie van het mondelinge evaluatie-examen.

De regering dient amendement nr 4 (DOC 51 1247/003) in. Het betreft een technische aanpassing aan het advies van de Raad van State.

Het amendement wordt aangenomen met 13 stemmen en 2 onthoudingen. Het aldus geamendeerde artikel wordt aangenomen met 11 tegen 3 stemmen en 1 onthouding.

Art. 9*bis*

Als gevolg van de hoorzittingen en de besprekingen die plaatsvonden in de commissie, lijkt het aangewezen om te voorzien in een progressieve inwerkingtreding van deze nieuwe toegangsweg tot de magistratuur. Amen-

de *M. André Perpète (PS)* vise à étaler cette entrée en vigueur sur 3 ans.

M. Tony Van Parys (CD&V) ne croit pas que l'amendement présenté résolve le problème.

M. Alfons Borginon (VLD), président, répond que cet amendement évite que, dès la première année qui suit l'entrée en vigueur, un très grand nombre de nominations soient effectuées par cette voie. Il n'est pas exclu que dans un ressort donné, il y ait quelque douze pour cent d'emplois vacants. Il serait alors possible en théorie que toutes les nominations soient effectuées par cette voie au cours de la première année qui suit l'entrée en vigueur. D'où cet amendement.

L'amendement est adopté par 11 voix contre 3 et une abstention.

Art. 10

Cet article concerne l'entrée en vigueur.
Il est adopté par 11 voix contre 3 et une abstention.

*
* *

L'ensemble du projet de loi amendé est adopté par 10 voix contre 3 et une abstention.

Le rapporteur,

André PERPÈTE

Le président,

Alfons BORGINON

dement nr. 8 (DOC 51 1247/006) van *de heer André Perpète (PS)* strekt ertoe deze inwerkingtreding over 3 jaar te spreiden.

De heer Tony Van Parys (CD&V) gelooft niet dat de voorgestelde amendering het probleem oplost.

De heer Alfons Borginon (VLD), voorzitter, antwoordt dat het amendement vermijdt dat, reeds het eerste jaar na de inwerkingtreding, een zeer groot aantal benoemingen via deze weg zou doorgevoerd worden. Het is niet uitgesloten dat er in een bepaald rechtsgebied ongeveer twaalf percent openstaande betrekkingen zijn. In theorie zou het dan mogelijk zijn dat alle benoemingen, in het eerste jaar na de inwerkingtreding via deze weg zouden gebeuren. Vandaar dit amendement.

Het amendement wordt aangenomen met 11 tegen 3 stemmen en 1 onthouding.

Art. 10

Dit artikel betreft de inwerkingtreding
Het wordt aangenomen met 11 tegen 3 stemmen en 1 onthouding.

*
* *

Het geheel van het geamendeerde wetsontwerp wordt aangenomen met 10 tegen 3 stemmen en 1 onthouding.

De rapporteur,

André PERPÈTE

De voorzitter,

Alfons BORGINON

IV. — ANNEXE

AUDITIONS

A. AUDITION DU 17 NOVEMBRE 2004

- M. Raf Van Ransbeeck et Mme Tine Suykerbuyk (stagiaires judiciaires N)
- M. Jean-Hwan Tasset (stagiaire judiciaire F)
- M. André Risopoulos (OBFG)
- Mme Geneviève Boliou (OVB)
- M. Jan Geysen (Union nationale des magistrats de première instance)

1. — EXPOSÉS

Mme Suykerbuyk, représentante des stagiaires néerlandophones, rappelle qu'il existe à l'heure actuelle deux grandes voies pour accéder à la magistrature.

La première consiste à présenter un examen, afin d'accéder au stage judiciaire.

Ce concours comporte deux parties, l'une écrite et l'autre orale. La partie écrite comprend deux épreuves, à savoir d'une part, la rédaction d'un sommaire d'une décision judiciaire, la sélection des mots clés qui la caractérisent et la rédaction d'un commentaire et d'autre part, la rédaction d'une dissertation comportant un maximum de quatre pages sur un sujet relevant de l'actualité. La partie orale quant à elle comprend une discussion à partir d'un *casus* proposé au candidat et éventuellement un échange de vues sur la partie écrite.

Une fois l'examen réussi, les stagiaires judiciaires peuvent choisir entre le stage court (d'une durée de 18 mois, il donne accès aux fonctions de magistrat du ministère public) et le stage long (d'une durée de 36 mois, il donne accès aux fonctions de magistrat du ministère public ou du siège).

La deuxième voie est ouverte aux personnes justifiant d'une certaine expérience dans le domaine du droit et leur permet d'avoir accès à un poste dans la magistrature au terme d'un examen, sans avoir à passer le stage judiciaire. Là aussi l'examen comprend deux parties, l'une écrite et l'autre orale. La partie écrite comprend d'une part, la rédaction d'un jugement correct, tant au niveau de la forme que du fond, à propos d'une cause

IV. — BIJLAGE

HOORZITTINGEN

A. HOORZITTING VAN 17 NOVEMBER 2004

- De heer Raf Van Ransbeeck en mevrouw Tine Suykerbuyk (gerechtelijke stagiairs N)
- De heer Jean-Hwan Tasset (gerechtelijke stagiair F)
- De heer André Risopoulos (OBFG)
- Mevrouw Geneviève Boliou (OVB)
- De heer Jan Geysen (Nationaal Verbond van de magistraten van eerste aanleg)

1. — UITEENZETTINGEN

Mevrouw Suykerbuyk, vertegenwoordigster van de Nederlandstalige stagiairs, herinnert eraan dat er thans in hoofdzaak twee manieren zijn om toegang te krijgen tot de magistratuur.

De eerste bestaat erin deel te nemen aan een vergelijkend examen teneinde tot de gerechtelijke stage te worden toegelaten.

Dat vergelijkend examen omvat twee gedeelten, een schriftelijk en een mondeling. Het schriftelijk gedeelte bestaat uit twee onderdelen, namelijk enerzijds de redactie van de korte inhoud van een rechterlijke beslissing, de selectie van de trefwoorden ervan en het schrijven van een commentaar, en anderzijds een verhandeling van maximum vier bladzijden over een actueel onderwerp. Het mondeling gedeelte omvat een discussie uitgaande van een aan de kandidaat voorgelegde zaak en eventueel een gedachtewisseling over het schriftelijk gedeelte.

Als ze slagen, mogen de gerechtelijk stagiairs kiezen tussen de korte stage (die 18 maanden duurt en toegang geeft tot het ambt van magistraat van het openbaar ministerie) en de lange stage (die 36 maanden duurt en toegang geeft tot de ambten van magistraat van het openbaar ministerie of van de zetel).

De tweede manier is bestemd voor personen die kunnen aantonen dat ze een bepaalde ervaring hebben in het domein van het recht. Ze biedt hun de mogelijkheid toegang te hebben tot een ambt in de magistratuur na een examen te hebben afgelegd, maar zonder de gerechtelijke stage te moeten doormaken. Ook hier omvat het examen twee gedeelten, een schriftelijk en een mondeling. Het schriftelijk gedeelte bestaat uit eensdeels

dont les éléments sont fournis sous forme d'un dossier complet et d'autre part, la rédaction d'une dissertation comportant un maximum de quatre pages sur un sujet relevant de l'actualité. La partie orale quant à elle est similaire à celle prévue pour les candidats au stage judiciaire.

En outre, il existe déjà une «troisième» possibilité pour accéder à la magistrature, à savoir: les juges suppléants.

Compte tenu de ces possibilités, le présent projet de loi appelle différents commentaires. Celui-ci vise à introduire une troisième voie d'accès à la magistrature, en offrant la possibilité aux personnes ayant exercé la profession d'avocat pendant vingt ans au moins ou ayant exercé pendant quinze ans au moins cette activité et exercé pendant cinq ans au moins une fonction dont l'exercice nécessite une bonne connaissance du droit, d'accéder à la magistrature suite à la réussite d'un examen oral.

Au vu de la situation actuelle, cette troisième voie ne semble répondre à aucune nécessité. L'argument selon lequel il n'y aurait pas suffisamment de candidats aux postes de magistrat n'est pas correct. Il arrive d'ailleurs qu'à la fin du stage, la période des stagiaires ait à être prolongée, du fait qu'il n'y ait plus de places vacantes.

Les seuls secteurs susceptibles de manquer de personnel sont ceux faisant appel à des fonctions spécialisées tel que dans le domaine fiscal.

Enfin, il n'est absolument pas certain que les avocats, même s'ils possèdent plus de 20 ans d'ancienneté au barreau, feront automatiquement de bons magistrats. Ils ne possèdent en effet pas nécessairement la même mentalité, ni les mêmes compétences.

M. Raf Van Ransbeeck, représentant des stagiaires néerlandophones, partage l'opinion de sa collègue. Il ajoute que les stagiaires se sentent très concernés par cette réforme.

L'examen pour accéder au stage judiciaire et l'examen d'aptitude professionnelle sont, à juste titre, des examens très poussés, dont le but est de vérifier que les candidats disposent de l'esprit de synthèse et des capacités rédactionnelles nécessaires. Ces examens visent évidemment aussi à tester les connaissances juridiques des candidats. Il s'agit là de trois capacités de base indispensables dont doivent disposer les candidats magistrats. De tels examens sont dès lors absolument né-

de la rédaction van een naar vorm en inhoud correct vonnis over een zaak waarvan de gegevens in de vorm van een volledig dossier worden verstrekt, en anderdeels het schrijven van een verhandeling van maximum vier bladzijden over een actueel onderwerp. Het mondeling gedeelte is hetzelfde als voor de kandidaten voor de gerechtelijke stage.

Er bestaat bovendien een «derde» mogelijkheid om lid te worden van de magistratuur; met name de plaatsvervangende rechters.

Gelet op die mogelijkheden roept het onderhavige wetsontwerp uiteenlopende commentaren op. Het wetsontwerp strekt er vooral toe een derde mogelijkheid van toegang tot de magistratuur in te voeren, door aan de personen die hetzij in het totaal minstens twintig jaar als advocaat werkzaam zijn geweest, hetzij in het totaal minstens vijftien jaar als advocaat gewerkt hebben en in het totaal minstens vijf jaar een functie hebben uitgeoefend die een gedegen kennis van het recht vereist, de mogelijkheid te bieden toe te treden tot de magistratuur mits ze slagen voor een mondeling examen.

Rekening houdend met de huidige situatie beantwoordt die derde mogelijkheid kennelijk aan geen enkele noodzaak. Het argument dat er niet genoeg kandidaten zijn voor de ambten van magistraat klopt niet. Het valt trouwens voor dat de stage moet worden verlengd omdat er niet genoeg vacante betrekkingen zijn.

Alleen in de sectoren die een beroep doen op gespecialiseerde functies, zoals de fiscaliteit, dreigt een personeelsgebrek.

Ten slotte is het helemaal niet zeker dat de advocaten, zelfs als ze meer dan twintig jaar ervaring hebben aan de balie, automatisch goede magistraten zullen zijn. Ze hebben immers niet noodzakelijk dezelfde ingesteldheid, noch dezelfde bekwaamheden.

De heer Raf Van Ransbeeck, vertegenwoordiger van de Nederlandstalige stagiaires, sluit zich aan bij zijn collega. Hij voegt eraan toe dat de stagiaires zeer met die hervorming begaan zijn.

Het vergelijkend examen dat toegang verleent tot de gerechtelijke stage en het examen inzake beroepsbekwaamheid zijn terecht diepgaande examens die noodzakelijk zijn om na te gaan of een kandidaat beschikt over het nodige synthesevermogen en de nodige redactionele vaardigheden. Uiteraard toetsen deze examens ook of de kandidaten beschikken over een goede juridische kennis. Drie onontbeerlijke vaardigheden waarover kandidaat-magistraten moeten beschikken. Derge-

cessaires. Pourquoi, dès lors, les avocats justifiant de vingt ans d'expérience ne devraient-ils pas présenter de tels examens?

Il serait préférable de procéder à une réévaluation de l'examen d'aptitude professionnelle, plutôt que de mettre en place cette nouvelle voie.

Il est impératif que la problématique de l'accès à la magistrature soit abordée dans sa globalité et que l'on ne se limite pas au cas particulier des avocats justifiant de vingt ans d'expérience.

En outre, la limite du nombre de magistrats, pouvant être nommés selon cette troisième voie, fixée par le présent projet de loi à 12% du cadre des magistrats par ressort de cour d'appel, est beaucoup trop élevée, surtout lorsque l'on sait que de nombreux stagiaires éprouvent déjà à l'heure actuelle des difficultés à être nommés.

Il ne faut pas non plus perdre de vue que la plupart des stagiaires ne sont pas fraîchement sortis des études. La plupart ont la trentaine et d'autres approchent même la quarantaine.

Enfin, si l'on ouvre cette troisième voie aux avocats, pourquoi ne rien prévoir pour les notaires ou d'autres juristes?

M. Jean-Hwan Tasset, représentant des stagiaires francophones, éprouve les mêmes craintes que les précédents orateurs quant aux conséquences sur les perspectives d'avenir des stagiaires judiciaires.

Les avocats justifiant d'au moins vingt ans d'expérience, disposent-ils effectivement des compétences requises? Rien n'indique qu'ils feront de bons magistrats. Il existe en effet de nombreux avocats qui ne sont pas souvent sortis de leur bureau. Par ailleurs, la condition pour pouvoir participer à cet examen est de pouvoir faire preuve, à l'aide de pièces justificatives, d'une bonne connaissance du droit. Cette condition interpelle. Qu'est-ce qu'une bonne connaissance du droit et quelles sont ces pièces justificatives?

Au lieu de bricoler une nouvelle possibilité pour accéder à la magistrature, il serait préférable de d'abord travailler aux autres voies déjà existantes, afin de les améliorer.

Enfin, il est impératif d'objectiver les chiffres utilisés. Pourquoi imposer au moins vingt ans d'expérience et non 15, 18 ou plus encore? De plus, en ce qui concerne la limite des 12%, celle-ci est énorme, car elle est fixée

comme si de tels examens sont dan ook absoluut noodzakelijk. Waarom zouden advocaten met twintig jaar ervaring geen dergelijk examen moeten afleggen?

Het zou beter zijn het examen inzake beroepsbekwaamheid bij te sturen dan die nieuwe mogelijkheid in te voeren.

De problematiek van de toegang tot de magistratuur moet in haar geheel worden benaderd, en men mag zich niet beperken tot het bijzondere geval van de advocaten met twintig jaar ervaring.

Voorts is het maximumaantal magistraten dat volgens die derde mogelijkheid mag worden benoemd en dat door het voorliggende wetsontwerp wordt vastgesteld op 12% van de personeelsformatie van magistraten per rechtsgebied van het hof van beroep, veel te hoog, vooral als men weet dat het voor tal van stagiairs nu reeds moeilijk is om te worden benoemd.

Men mag evenmin uit het oog verliezen dat de meeste stagiairs geen pas afgestudeerden zijn. De meesten zijn dertigers en sommigen zelfs veertigers.

Tot slot, als men die derde toegangsmogelijkheid invoert voor de advocaten, waarom wordt dan niets bepaald voor de notarissen of andere juristen?

De heer Jean-Hwan Tasset, vertegenwoordiger van de Franstalige stagiairs, deelt de vrees van de vorige sprekers wat de gevolgen voor de toekomstperspectieven van de gerechtelijk stagiair betreft.

Hebben advocaten met twintig jaar ervaring inderdaad de nodige bekwaamheden? Niets wijst erop dat het goede magistraten zullen zijn. Er zijn immers tal van advocaten die niet vaak uit hun kantoor zijn gekomen. Bovendien wordt als voorwaarde om aan dat examen te mogen deelnemen, gesteld dat aan de hand van stavingstukken een goede kennis van het recht moet kunnen worden aangetoond. Die voorwaarde wekt verwondering. Wat is een goede kennis van het recht en om welke stavingstukken gaat het?

In plaats van een nieuwe mogelijkheid in elkaar te knutselen om toegang te krijgen tot de magistratuur zou het beter zijn eerst de bestaande mogelijkheden te verbeteren.

Tot slot moeten de gehanteerde cijfers worden geobjectiverd. Waarom wordt twintig jaar ervaring opgelegd en geen 15, 18 of nog meer? Voorts is de maximering van 12% zeer hoog omdat ze wordt bepaald naargelang

non pas d'après le nombre de places vacantes, mais d'après le nombre de juges existants. Il n'est dès lors pas improbable que certaines années les lauréats de cette troisième voie puissent être affectés à l'intégralité des places vacantes, évinçant ainsi les stagiaires judiciaires et les lauréats de l'examen d'aptitude professionnelle.

M. Jan Geysen, président de l'Union nationale des magistrats de première instance, estime, lui aussi, qu'une limite de 12% est bien trop élevée. Il ressort des rapports du Conseil supérieur de la Justice, ainsi que des places vacantes et des nominations de la dernière année judiciaire, qu'il y a suffisamment de candidats aux fonctions de juge de paix, juge de police, juge de paix et de police de complément, juge unilingue de première instance, du travail et de commerce. Seul des problèmes se posent quant aux juges bilingues et aux fonctions spécialisées dans le domaine fiscal, ainsi qu'aux places vacantes de juge suppléant (39,4%).

Par ailleurs, il semble clair que la problématique de la connaissance linguistique touche à sa fin, étant donné que 60% des néerlandophones et 45% des francophones réussissent l'examen linguistique pour les magistrats.

Des 188 nominations qui ont eu lieu au cours de l'année judiciaire 2003-2004, 26,6% étaient lauréats de l'examen d'aptitude professionnelle, et seulement 32,4% (et non pas 66%) étaient lauréats du stage judiciaire. Pour le reste, 23,4% concernaient des mutations et les derniers 17,6% des promotions. Ces mutations ne sont d'ailleurs pas non plus à négliger, car elles représentent un apport positif au niveau de la collégialité et des relations humaines.

Enfin, trois quarts des nominations de lauréats de l'examen d'aptitude professionnelle étaient auparavant avocats.

Il ressort dès lors clairement de ces chiffres qu'il n'y a aucune nécessité à remplir les places vacantes avec une nouvelle catégorie d'avocats. À l'heure actuelle, des stagiaires judiciaires, ainsi que des lauréats de l'examen d'aptitude professionnelle ne sont déjà pas retenus en raison du nombre important de candidats de qualité qui se présentent. Pourquoi leur compliquer encore plus la tâche?

En outre, le problème se pose de la qualité des avocats en cause. L'organisation judiciaire est soumise à des critères de qualités très strictes, contrôlés notam-

het aantal bestaande rechters en niet op grond van het aantal vacante betrekkingen. Het is derhalve niet uitgesloten dat sommige jaren alle vacante betrekkingen kunnen worden ingevuld door al degenen die voor die derde weg hebben gekozen, waardoor de gerechtelijk stagiairs en zij die voor het examen inzake beroepsbekwaamheid geslaagd zijn, worden uitgesloten.

Ook de heer Jan Geysen, voorzitter van het Nationaal Verbond van de magistraten van eerste aanleg, vindt dat een bovengrens van 12% veel te hoog is. Uit de verslagen van de Hoge Raad voor de Justitie alsmede uit de vacante betrekkingen en de benoemingen van het jongste gerechtelijk jaar blijkt dat er genoeg kandidaten zijn voor de ambten van vrederechter, rechter in de politierechtbank, toegevoegd vrederechter, toegevoegd rechter in de politierechtbank, eentalig rechter in de rechtbank van eerste aanleg, in de arbeidsrechtbank en in de rechtbank van koophandel. Er rijzen alleen problemen voor de tweetalige rechters, de bijzondere functies in het domein van de fiscaliteit en de vacante betrekkingen van plaatsvervangend rechter (39,4%).

Voorts lijkt het duidelijk dat de problematiek van de talenkennis binnenkort zal opgelost zijn aangezien 60% van de Nederlandstaligen en 45% van de Franstaligen slagen voor het taalexamen voor magistraten.

Van de 188 personen die in het gerechtelijk jaar 2003-2004 zijn benoemd, is 26,6% geslaagd voor het examen inzake beroepsbekwaamheid, terwijl slechts 32,4% (en niet 66%) de gerechtelijke stage met succes heeft volbracht. 23,4% van de benoemden werd overgeplaatst, en de resterende 17,6% werd bevorderd. Die overplaatsingen mogen overigens evenmin worden veronachtzaamd; ze leveren immers een positieve bijdrage tot de collegialiteit en de menselijke verhoudingen.

Tot slot was 75% van de benoemde magistraten die geslaagd waren voor het examen inzake beroepsbekwaamheid voordien als advocaat aan de slag.

Uit de voormelde cijfers blijkt duidelijk dat het helemaal niet nodig is een nieuwe categorie van advocaten in te zetten om in de vacatures te voorzien. In de huidige stand van zaken zijn er reeds gerechtelijk stagiairs en geslaagden voor het examen inzake beroepsbekwaamheid die niet in aanmerking komen, omdat zich veel degelijke kandidaten aanmelden. Waarom zouden we het hun nog moeilijker maken?

Tevens rijst het probleem inzake de kwaliteit van de betrokken advocaten. De rechterlijke organisatie is onderworpen aan zeer strenge criteria op het stuk van de

ment par le biais des examens d'entrée. Or, il convient de constater que le présent projet de loi ne reprend pas un tel système de contrôle et privilégie l'expérience au barreau ainsi qu'une discussion d'évaluation. En agissant de la sorte, un retour en arrière est effectué, jusqu'avant les accords d'Octopus, où le nom, la renommée et la présentation du candidat prévalaient sur un contrôle approfondi et systématique des différentes aptitudes dont le candidat devait faire preuve.

En plus de ne répondre à aucune nécessité, le présent projet de loi risque d'être contre-productif. Il y a fort à parier que les lauréats du stage judiciaire et de l'examen d'aptitude professionnelle, qui ont dû faire preuve de beaucoup de persévérance et suivre une formation stricte, se fassent doubler et perdent toute motivation. Ces tensions pèseront par ailleurs inévitablement sur le fonctionnement interne de l'appareil judiciaire.

Il est clair qu'il est nécessaire d'aborder la problématique du recrutement des magistrats dans sa globalité. L'attention devrait, par ailleurs, également se porter sur d'autres acteurs du pouvoir judiciaire, tel que les juristes de parquet. Ces derniers effectuent actuellement pratiquement le même travail que les magistrats. Pourquoi ne pourraient-ils dès lors pas eux aussi bénéficier de cette troisième voie?

Enfin, il serait utile de créer une école de la magistrature, comme c'est le cas par exemple en France.

M. André Risopoulos, représentant de l'Ordre des barreaux francophones et germanophone, fait remarquer que s'il n'existe pas de garanties suffisantes que les avocats soient de bons magistrats, il n'existe aucun système qui puisse garantir de n'avoir que de bons magistrats. De plus, il ne fait aucun doute qu'un bon avocat fera un bon magistrat.

Cette troisième voie est souhaitable, car elle permettra d'imposer une certaine mixité, aussi bien au niveau de l'âge que de la formation, au niveau des tribunaux. Une telle mixité est absolument nécessaire au sein des différents appareils judiciaires.

Si la deuxième voie, celle prévoyant un examen d'aptitude professionnelle, permet également d'aboutir à une certaine mixité, il est précisé à l'exposé des motifs du

kwaliteit, waarop meer bepaald wordt toegezien aan de hand van toelatingsexamens. Vastgesteld wordt dat dit wetsontwerp niet voorziet in een soortgelijke controle-regeling, en dat het de voorkeur geeft aan ervaring aan de balie, alsook aan een evaluatie-examen. Aldus gaat men terug tot de tijd van vóór het Octopus-akkoord, waar de naam, de faam en de voorstelling van de kandidaat het haalden van een grondige en systematische controle van de verschillende vaardigheden waarover een kandidaat diende te beschikken.

Niet alleen beantwoordt dit wetsontwerp aan geen enkele behoefte, het dreigt bovendien contraproductief te zijn. Het gevaar is niet denkbeeldig dat de personen die geslaagd zijn voor de gerechtelijke stage en voor het examen inzake beroepsbekwaamheid, die blijk hebben moeten geven van veel volharding en een strenge opleiding hebben moeten volgen, worden gepasseerd en alle motivatie verliezen. Die spanningen zullen overigens onvermijdelijk de interne werking van het gerechtelijk apparaat bemoeilijken.

Het is duidelijk dat het vraagstuk van de aanwerving van de magistraten in zijn geheel moet worden aangepakt. Overigens zou ook aandacht moeten uitgaan naar de andere actoren van de gerechtelijke macht, zoals de parketjuristen. Zij verrichten thans bijna hetzelfde werk als de magistraten. Waarom zouden zij derhalve niet de kans krijgen gebruik te maken van die derde toegangsmogelijkheid?

Tot slot doet zich de noodzaak voelen een school voor de magistratuur op te richten, zoals er in Frankrijk al één bestaat.

De heer André Risopoulos, vertegenwoordiger van de «Ordre des barreaux francophones et germanophone», merkt op dat niemand voldoende kan garanderen dat alle advocaten goede magistraten zijn, evenmin als er een regeling bestaat die kan waarborgen dat alle magistraten ook goede magistraten zijn. Bovendien staat het als een paal boven water dat een goede advocaat tevens een goede magistraat zal zijn.

Het is wenselijk te voorzien in die derde toegangsmogelijkheid, aangezien men aldus een zekere verscheidenheid, zowel wat leeftijd als wat opleiding betreft, aan de rechtbanken kan opleggen. Een dergelijke verscheidenheid is een absolute noodzaak in de verschillende geledingen van het gerechtelijk apparaat.

Hoewel de tweede toegangsmogelijkheid (het afleggen van een examen inzake beroepsbekwaamheid) eveneens tot een zekere verscheidenheid kan leiden,

présent projet de loi (DOC 51 1247/001) que les avocats n'ont pas le courage de passer cet examen.

Cet examen favorise ainsi trop les gens proches de leurs études.

Par ailleurs, rien ne présage que l'examen oral de la troisième voie ne soit pas suffisamment dur pour écarter les mauvais avocats.

Les critères à prendre pour un tel examen devraient être les suivants:

- réputation au barreau
- articles publiés
- motivation
- spécialisations

Mme Geneviève Boliau, présidente de l'Orde van de Vlaamse Balies, estime que cette problématique doit être abordée du point de vue de l'intérêt des justiciables. Une magistrature aux critères de qualités sévères est pour eux très importante.

Pour ce faire, il est nécessaire de faire des choix réfléchis et non de trouver une issue de secours à tout va.

Il est clair que le système actuel n'est pas en mesure de garantir totalement ce haut niveau de qualité. Par ailleurs, il est important de garantir une certaine mixité, aussi bien au niveau de l'âge que de l'expérience, au sein des différentes juridictions.

Dans ce cadre, le présent projet de loi est difficile à évaluer. Une réflexion plus globale semble en effet indispensable. Ainsi, si pour certains avocats l'exigence de posséder une expérience d'au moins vingt ans au barreau sera amplement suffisante, pour d'autres elle ne le sera absolument pas et ne le sera peut-être jamais. Il ne faut en effet pas perdre de vue que certains avocats ne plaident jamais.

L'intervenante rappelle en outre qu'il existe actuellement déjà une troisième voie d'accès à la magistrature, à savoir celle des juges suppléants. Il est impératif que cette voie soit supprimée, par manque de cohérence. Il arrive en effet qu'au cours d'une même semaine, un avocat ait à défendre un de ses clients, à représenter le ministère public et enfin à assurer le rôle de juge. Cette situation est aberrante.

wordt in de memorie van toelichting van dit wetsontwerp (DOC 51 1247/001) gesteld dat de advocaten er tegen op zien dat examen af te leggen.

Aldus worden de pas afgestudeerden te sterk bevoordeeld.

Bovendien is het niet zeker dat het mondelinge examen inzake de derde toegangsweg zo zwaar zal zijn dat «slechte» advocaten niet zullen slagen.

Voor een soortgelijk examen zou men de volgende criteria moeten hanteren:

- reputatie in de balie
- gepubliceerde artikelen
- motivatie
- specialisaties

Mevrouw Geneviève Boliau, voorzitter van de Orde van de Vlaamse Balies, is van mening dat dat vraagstuk moet worden benaderd uit de invalshoek van het belang van de rechtzoekenden. Voor hen is het uiterst belangrijk dat de magistratuur strenge kwaliteitscriteria hanteert.

Daarom moet men weloverwogen keuzes maken, in plaats van in het wilde weg naar een noodoplossing te zoeken.

Het is duidelijk dat de huidige regeling dat hoge kwaliteitsniveau slechts ten dele kan garanderen. Tevens is het van belang dat men in de verschillende rechtscolleges een zekere verscheidenheid, zowel wat leeftijd als ervaring betreft, kan waarborgen.

In dat raam kan dit wetsontwerp moeilijk worden geëvalueerd. Een meer algemene reflectie lijkt inderdaad onontkoombaar. Zo zijn twintig jaar ervaring aan de balie voor de ene advocaat ruimschoots voldoende, terwijl dat voor een andere volstrekt ontoereikend is, en misschien nooit zal volstaan. Men mag immers niet uit het oog verliezen dat sommige advocaten nooit pleiten.

De spreekster herinnert eraan dat thans reeds is voorzien in een derde mogelijkheid om toegang te krijgen tot de magistratuur, namelijk het ambt van plaatsvervangend rechter. Die mogelijkheid moet worden opgeheven omdat ze alle coherentie mist. Het komt immers voor dat een advocaat in de tijdsspanne van één week één van zijn cliënten moet verdedigen, het openbaar ministerie moet vertegenwoordigen en tot slot als rechter moet optreden. Dit is een absurde situatie.

2. — QUESTIONS ET OBSERVATIONS DES MEMBRES

M. Bart Laeremans (Vlaams Belang) aimerait avoir plus de précisions quant aux chiffres relatifs aux avocats ayant plus de vingt ans d'expérience. Combien échouent à l'examen d'aptitude professionnelle ou éprouvent des difficultés à le présenter? Combien sont-ils à vouloir faire le pas vers la magistrature?

Se pose par ailleurs le problème de l'objectivation du contrôle de cette troisième voie. Quelles seraient les possibilités afin d'assurer la plus grande objectivité possible?

Enfin, en ce qui concerne une approche globale de la problématique, quel serait le rôle de l'école de la magistrature si elle était créée?

M. Alain Courtois (MR) exprime son scepticisme quant à cette troisième voie de recrutement. Une discussion beaucoup plus large semble nécessaire.

Il est avant tout important de ne pas porter atteinte aux stagiaires judiciaires. Il est indéniable que ceux-ci travaillent efficacement et souvent beaucoup. Quelles seraient dès lors les conséquences de ce projet de loi pour les stagiaires judiciaires? Quelles solutions proposer afin de leur garantir un avenir et la certitude de devenir magistrat?

M. Tony Van Parys (CD&V) partage entièrement le scepticisme de M. Courtois.

Lorsque l'on sait qu'au cours de l'année judiciaire précédente, 188 nominations ont eu lieu, alors que la limite de 12% du cadre des magistrats par ressort de cour d'appel, fixée afin de limiter l'accès à la magistrature par la troisième voie, représenterait 192 nominations, il y a lieu de s'interroger quant au respect des conditions imposées par la Cour d'arbitrage dans son arrêt n° 14/2003 du 28 janvier 2003.

Il aimerait enfin savoir combien de personnes ne sont pas nommées magistrat à la fin du second renouvellement de leur stage.

M. Éric Massin (PS) exprime également quelques réticences à l'encontre du présent projet de loi.

Toutefois, comme le souligne la Cour d'arbitrage dans son arrêt 14/2003, il apparaissait déjà lors de l'adoption de la loi du 18 juillet 1991, qui a modifié les règles relatives à la nomination des magistrats, que le gouverne-

2. — VRAGEN EN OPMERKINGEN VAN DE LEDEN

De heer Bart Laeremans (Vlaams Belang) wenst nadere cijfergegevens over de advocaten met meer dan twintig jaar ervaring. Hoeveel van hen slagen niet voor het examen inzake beroepsbekwaamheid of hebben het daar moeilijk mee? Hoeveel wensen over te stappen naar de magistratuur?

Voorts rijst het probleem van de objectivering van het toezicht op die derde toegangsmogelijkheid. Hoe kan men ervoor zorgen dat de grootst mogelijke objectiviteit aan de dag wordt gelegd?

Wat de algemene aanpak van het vraagstuk betreft, welke rol zou ten slotte zijn weggelegd voor de school voor de magistratuur, gesteld dat ze wordt opgericht?

De heer Alain Courtois (MR) toont zich sceptisch omtrent die derde toegangsweg. Het lijkt aangewezen het debat terzake op een veel bredere leest te schoeien.

Bovenal moet men erop toezien dat het belang van de gerechtelijk stagiairs niet wordt geschaad. Niemand kan ontkennen dat ze efficiënt – en in vele gevallen ook veel – werken. Welke gevolgen zou dit wetsontwerp hebben voor de gerechtelijk stagiairs? Welke oplossingen kan men aandragen om hen te waarborgen dat ze met zekerheid magistraat zullen worden?

De heer Tony Van Parys (CD&V) deelt helemaal het scepticisme van de heer Courtois.

Wanneer men bedenkt dat in het voorbije gerechtelijke jaar 188 personen zijn benoemd, terwijl de limiet van 12% van het totaal aantal magistraten per rechtsgebied van het hof van beroep (die is ingesteld om de toegang tot de magistratuur via de derde mogelijkheid te beperken) zou overeenkomen met 192 benoemingen, dan kan men zich afvragen of de voorwaarden die het Arbitragehof in zijn arrest nr. 14/2003 van 28 januari 2003 heeft gesteld, wel zijn nagekomen.

Tot slot zou hij willen weten hoeveel mensen bij het einde van de tweede verlenging van hun stage niet worden benoemd.

De heer Éric Massin (PS) geeft uiting aan enige terughoudendheid over dit wetsontwerp.

Zoals echter reeds werd onderstreept in arrest 14/2003 van het Arbitragehof, bleek reeds bij de totstandkoming van de wet van 18 juli 1991, die de regels met betrekking tot de benoeming van magistraten heeft ge-

ment avait, à l'époque, manifesté «son plus grand intérêt à l'accès aux fonctions de magistrats, des avocats et autres juristes ayant une réelle expérience professionnelle » et qu'il s'était rallié à l'opinion selon laquelle une longue expérience, notamment au barreau, peut « faire présumer de grandes qualités professionnelles, celles-ci étant d'ailleurs vérifiées par un examen tandis que les qualités humaines du candidat seront logiquement connues du comité chargé de donner un avis au ministre avant la nomination » (Doc. Parl., Sénat, 1989-1990, n° 974, p. 10). Il existe donc une catégorie de personnes qui n'ont ni choisi la voie du stage judiciaire, ni réussi l'examen d'aptitude professionnelle, mais qui possèdent une réelle expérience, de vraies qualités humaines et qui sont motivés de devenir magistrat.

Dès lors, il convient de veiller à ne pas réagir en caste. Le ministre a d'ailleurs précisé que la priorité était avant tout de privilégier l'accès des stagiaires judiciaires.

Les critiques avancées par les orateurs ne semblent pas être fondées. Il n'y a pas lieu d'éprouver des craintes, un contrôle étant dans tous les cas assuré par le Conseil supérieur de la Justice.

Lors de la mise en place de cette troisième voie par la loi du 15 juin 2001 (loi modifiant les articles 190, 194, 259bis 9, 259bis 10, 259octies et 371 du Code judiciaire, insérant l'article 191bis dans le Code judiciaire et modifiant l'article 21 de la loi du 18 juillet 1991 modifiant les règles du Code judiciaire relatives à la formation et au recrutement des magistrats, *Moniteur belge* du 21 juillet 2001), le problème résidait, selon la Cour d'arbitrage, dans le manque de contrôles, de limites à l'accès par cette troisième voie. Le présent projet de loi prend cette remarque en compte en limitant l'accès à la magistrature par cette voie à 12% du cadre des magistrats par ressort de cour d'appel. Cette limite a été considérée par le Conseil d'État comme tout à fait acceptable.

Pour le reste, s'il est nécessaire d'objectiver les critères de sélection de cette nouvelle voie d'accès, ce n'est pas au législateur à s'en charger, mais bien au Conseil supérieur de la Justice.

Le rapporteur est assez favorable à ce projet, car celui-ci est dans l'intérêt des justiciables. Il est en effet important qu'il y ait au sein de la magistrature également d'anciens avocats. Ceux-ci ont un contact unique avec

wijzigd, dat de regering toen reeds «er groot belang in [stelde] dat advocaten en andere juristen met een werkelijke beroepservaring toegang krijgen tot het ambt van magistraat» en dat zij zich had aangesloten bij de opvatting volgens welke een lange ervaring, onder meer bij de balie, kan «getuigen van een grote beroepsbekwaamheid, die bovendien nog eens wordt nagegaan aan de hand van een examen, terwijl de menselijke kwaliteiten van de kandidaat logischerwijze gekend zijn bij het comité dat ermee belast is vóór de benoeming bij de minister advies uit te brengen» (Gedr. St., Senaat, 1989-1990, nr. 974, blz. 10). Er bestaat dus een categorie van mensen die weliswaar noch de weg van de gerechtelijke stage hebben gekozen, noch geslaagd zijn voor een examen inzake beroepsbekwaamheid, maar wél daadwerkelijk ervaring hebben, echt menselijke kwaliteiten bezitten en gemotiveerd zijn om magistraat te worden.

Derhalve moet ervoor worden gezorgd niet als een kaste te reageren. De minister heeft trouwens gepreciseerd dat de prioriteit vooral lag bij een voorkeursbehandeling wat de toegang voor gerechtelijke stagiaires betrof.

De door de sprekers geuite kritiek lijkt ongegrond. Het is niet nodig bevreesd te zijn, aangezien de Hoge Raad voor de Justitie in alle gevallen toezicht uitoefent.

Toen in die derde toegangsmogelijkheid werd voorzien krachtens de wet van 15 juni 2001 (wet tot wijziging van de artikelen 190, 194, 259bis-9, 259bis-10, 259octies en 371 van het Gerechtelijk Wetboek, tot invoeging van artikel 191bis in het Gerechtelijk Wetboek en tot wijziging van artikel 21 van de wet van 18 juli 1991 tot wijziging van de voorschriften van het Gerechtelijk Wetboek die betrekking hebben op de opleiding en werving van magistraten, *Belgisch Staatsblad* van 21 juli 2001), lag de moeilijkheid volgens het Arbitragehof bij het gebrek aan toezicht en bij de voor die derde mogelijkheid geldende toegangsbeperkingen. Dit wetsontwerp houdt met die opmerking rekening door de toegang tot de magistratuur via die weg te beperken tot 12 % van de magistratenformatie per rechtsgebied van een hof van beroep. Die beperking werd door de Raad van State als volkomen aanvaardbaar bestempeld.

Hoewel het voor het overige nodig is de selectiecriteria voor die nieuwe toegangsweg te objectiveren, komt het niet de wetgever toe daarvoor te zorgen, maar wel de Hoge Raad voor de Justitie.

De rapporteur is behoorlijk met dit wetsontwerp ingenomen, want het is in het belang van de rechtzoekenden. Het is immers belangrijk dat er binnen de magistratuur ook advocaten zijn die al lang in het vak zitten.

leur client, une expérience humaine. De plus il est peu probable qu'au bout de vingt ans d'expérience, les avocats ne fassent pas preuve de suffisamment de compétences.

M. Alfons Borginon, président de la Commission de la Justice, se pose la question de savoir vers quel modèle de société l'on souhaite évoluer. Soit l'objectif est de s'orienter vers une société où la possibilité est donnée de changer le cours de sa carrière et ce même à un âge avancé, soit de prévoir une perspective de carrière à mobilité réduite.

3. — RÉPONSES

M. André Risopoulos, représentant de l'Ordre des barreaux francophone et germanophone, estime, en ce qui concerne l'objectivation de la troisième voie d'accès à la magistrature, qu'il n'existe aucun moyen de connaître l'adéquation entre le fait qu'un candidat ait échoué à l'examen d'aptitude professionnelle et le fait qu'il soit un bon magistrat.

Il rappelle également que des critères objectifs, telles que ceux qu'il a déjà énumérés, doivent être présents.

M. Jan Geysen, président de l'Union nationale des magistrats de première instance souligne que la plupart des lauréats de l'examen d'aptitude professionnelle étaient auparavant avocats et justifient généralement d'une large expérience. Ainsi, pour l'année judiciaire 2002-2003, sur les 221 participants néerlandophones, 17 réussirent l'examen. 88% d'entre eux faisaient partie du barreau et la moyenne d'âge était de 36 ans. Du côté des francophones, sur 198 participants, 45 furent retenus. 98% d'entre eux faisaient partie du barreau et la moyenne d'âge était également de 36 ans.

En ce qui concerne l'objectivation de l'examen oral de la troisième voie, il est impératif que les critères de sélections utilisés soient établis par écrit, afin de permettre un éventuel recours au Conseil d'État en cas d'abus.

Du côté néerlandophone deux stagiaires n'ont pas encore été présentés et nommés après deux prolongations de leurs stage long au premier octobre 2004.

Du côté francophone le nombre exact ne pouvait pas encore être communiqué.

Mme Tine Suyckerbuyk, représentante des stagiaires néerlandophones, ajoute que si les lauréats de l'examen d'aptitude professionnelle possèdent généralement

Zij hebben een uniek contact met hun cliënt en hebben mensenkennis opgedaan. Bovendien is het weinig waarschijnlijk dat die advocaten na twintig jaar ervaring geen blijk geven van voldoende beroepsbekwaamheid.

Voorzitter Alfons Borginon vraagt zich af naar welk samenlevingsmodel men wil evolueren. Of wel is het de bedoeling te gaan naar een maatschappij waarin de mogelijkheid wordt geboden zijn loopbaan zelfs nog op hoge leeftijd een andere richting uit te sturen, ofwel beoogt men te voorzien in het vooruitzicht van een loopbaan met beperkte mobiliteit.

3. — ANTWOORDEN

De heer André Risopoulos, vertegenwoordiger van de «Ordre des barreaux francophones et germanophone», vindt in verband met de objectivering van de derde toegangsweg tot de magistratuur dat geen enkel middel voorhanden is om te weten welke evenredigheid er bestaat tussen het gegeven dat een kandidaat gezakt is voor het examen inzake beroepsbekwaamheid enerzijds, en het feit dat hij een goed magistraat is anderzijds.

Voorts herinnert hij eraan dat sprake moet zijn van objectieve criteria zoals hij die al heeft opgesomd.

De heer Jan Geysen, voorzitter van het Nationaal Verbond van de magistraten van eerste aanleg, onderstreept dat de meeste geslaagde kandidaten voor het examen inzake beroepsbekwaamheid voordien advocaat waren en meestal het bewijs leveren van een ruime ervaring. Zo zijn in het gerechtelijk jaar 2002-2003, 17 van de 221 Nederlandstalige deelnemers voor het examen geslaagd. 88% van hen maakte deel uit van de balie en de gemiddelde leeftijd bedroeg 36 jaar. Aan Franstalige kant slaagden 45 op 198 deelnemers. 98% van hen maakte deel uit van de balie en ook daar bedroeg de gemiddelde leeftijd 36 jaar.

Met betrekking tot de objectivering van het mondeling examen voor de derde toegangsweg, is het onontbeerlijk dat de gehanteerde selectiecriteria schriftelijk worden vastgelegd om in geval van misbruik eventueel beroep bij de Raad van State mogelijk te maken.

Aan Nederlandstalige kant zijn twee gerechtelijke stagiaires na twee verlengingen van de lange stage per één oktober nog niet benoemd of voorgedragen.

Aan de Franstalige kant kon het juiste aantal niet worden meegedeeld.

Mevrouw Tine Suyckerbuyk, vertegenwoordigster van de Nederlandstalige stagiaires, voegt daaraan toe dat niet alleen de voor het examen inzake beroepsbekwaamheid

une large expérience, les stagiaires judiciaires sont eux aussi dans la plupart des cas fort expérimentés.

M. Jean-Hwan Tasset, représentant des stagiaires francophones, souligne qu'au barreau, tout le monde est soumis au même régime, aucune possibilité n'existant afin d'éviter le stage prévu, même si l'on justifie de nombreuses années d'expérience. Or, pour la magistrature, c'est le système inverse qui est retenu, une troisième voie d'accès étant sur la table des négociations. Pour ce faire il est important de d'abord répondre à la question de savoir combien de places sont effectivement disponibles, afin d'évaluer la nécessité de cette nouvelle voie.

M. Raf Van Ransbeeck, représentant des stagiaires néerlandophones, fait part de son intérêt pour la mise en place d'une école de la magistrature, qui pourrait notamment assurer une meilleure formation psychologique des candidats magistrats.

M. Jan Geysen, président de l'Union nationale des magistrats de première instance est en faveur de la mise en place d'une épreuve psychologique.

Il est également demandeur d'une école de la magistrature. Enfin, il estime que le système des juges suppléants porte à confusion et ce plus particulièrement dans des affaires pénales, lorsque l'avocat est délégué en tant que juge suppléant au ministère public.

La possibilité pour eux de siéger seul doit être exclue, car la tentation de créer sa propre jurisprudence servant ses intérêts est trop grande.

B. AUDITION DU 30 NOVEMBRE 2004

M. Jacques Hamaide et Mme Edith Van den Broeck, membres du Bureau du Conseil supérieur de la Justice

1. — EXPOSÉS

Mme Edith Van den Broeck (présidente de la Commission de nomination et de désignation néerlandophone) précise d'abord qu'elle même et M. Jacques Hamaide s'expriment uniquement sur la base de leur expérience de présidents de la Commission de

geslaagde kandidaten over het algemeen een ruime ervaring hebben, maar dat ook de gerechtelijk stagiairs meestal heel ervaren zijn.

De heer Jean-Hwan Tasset, vertegenwoordiger van de Franstalige stagiairs, onderstreept dat bij de balie iedereen aan dezelfde regeling is onderworpen zonder enige mogelijkheid de vastgelegde stage te ontlopen, ook al levert de betrokkene het bewijs van een jarenlange ervaring. Voor de magistratuur houdt men het evenwel op het omgekeerde systeem, aangezien een derde toegangsweg op de onderhandelingstafel ligt. Met het oog daarop is het van belang vooraf te antwoorden op de vraag hoeveel plaatsen daadwerkelijk beschikbaar zijn, teneinde te kunnen evalueren of die nieuwe weg wel nodig is.

De heer Raf Van Ransbeeck, vertegenwoordiger van de Nederlandstalige stagiairs, toont belangstelling voor de oprichting van een school voor de magistratuur, die inzonderheid de kandidaat-magistraten een betere psychologische opleiding zou kunnen verstrekken.

De heer Jan Geysen, voorzitter van het Nationaal Verbond van magistraten van eerste aanleg, is voorstander van de invoering van een psychologische test.

Ook is hij vragende partij voor een school voor de magistratuur. Ten slotte is hij van mening dat de regeling inzake de plaatsvervangend rechters tot verwarring leidt, inzonderheid in strafzaken wanneer een advocaat in zijn hoedaingheid van plaatsvervangend rechter wordt gedelegeerd in de functie van openbaar ministerie.

De mogelijkheid voor de betrokkenen om alleen zitting te hebben moet worden uitgesloten, want de verleiding om ten eigen bate in zijn eigen rechtspraak te voorzien, is te groot.

B. HOORZITTING VAN 30 NOVEMBER 2004

De heer Jacques Hamaide en mevrouw Edith Van den Broeck, leden van het Bureau van de Hoge Raad van Justitie.

1. — UITEENZETTINGEN

Mevrouw Edith Van den Broeck (voorzitter van de Nederlandstalige Benoemings- en aanwijzingscommissie) wijst er om te beginnen op dat zij en de heer Jacques Hamaide alleen spreken op grond van hun ervaringen in de functie van voorzitter van de Benoemings

nomination et de désignation et que leur point de vue ne peut avoir la valeur d'un avis du plenum du Conseil supérieur de la justice. Elle fait observer que le Parlement a toujours la possibilité de solliciter un avis en urgence au Conseil supérieur. L'intervenante renvoie également à l'avis déjà formulé par le Conseil supérieur en juin 2000 sur la même matière.¹ Dans cet avis, le Conseil supérieur indiquait déjà qu'à l'issue de plusieurs années de fonctionnement, le système basé sur deux voies d'accès avait atteint un certain point d'équilibre. Le Conseil supérieur avait souligné que cet équilibre risquait d'être rompu si, sans autre forme de concertation, réflexion ou étude préalables, on apportait des modifications substantielles à ce système en y greffant des possibilités d'accès supplémentaires à la carrière de magistrat.

Finalement, on risque d'en arriver à une situation où les statuts dérogatoires (accès des juristes de parquet, de juges suppléants et des membres du barreau ayant une ancienneté importante) prennent plus d'importance que le système de base (accès via le stage judiciaire ou via l'examen d'aptitude professionnelle).

Après avoir pesé le pour et le contre de la nouvelle voie d'accès, le Conseil supérieur était arrivé à la conclusion que cette possibilité supplémentaire était acceptable.

Depuis cet avis, une certaine évolution a été constatée dans les recrutements pour la magistrature. En 2000, la Justice était confrontée à une pénurie d'une certaine catégorie de magistrats. Aujourd'hui, cette pénurie n'existe plus, en tout cas pas en matière de candidats au siège.

Dans son arrêt du 28 janvier 2003 (n° 14/2003), la Cour d'arbitrage a annulé une série de dispositions relatives à la troisième voie d'accès. La Cour d'arbitrage estimait que *«cette troisième voie d'accès ne peut être ouverte que dans une très faible proportion (...), sous peine de méconnaître les objectifs que le législateur s'est fixés et de tromper les attentes légitimes de ceux qui se soumettent aux épreuves du concours ou de l'examen.»* (arrêt, p.20)

L'oratrice renvoie également à l'avis du Conseil d'État sur le projet de loi à l'examen, où l'on peut lire que « quoi

¹ Avis relatif au projet de loi modifiant les articles 190, 194, 259bis-9, 259bis-10, 259octies et 371 du Code judiciaire, insérant l'article 191bis dans le Code judiciaire et modifiant l'article 21 de la loi du 18 juillet 1991 modifiant les règles du Code judiciaire relatives à la formation et au recrutement des magistrats, DOC 50 0703/12.

en Aanwijzingscommissie en dat haar standpunt dus niet dezelfde waarde kan hebben als een advies van de voltallige Hoge Raad voor de Justitie. Zij wijst erop dat het Parlement nog steeds een advies bij hoogdringendheid kan vragen aan de Hoge Raad. Spreekster verwijst ook naar het advies dat de Hoge Raad reeds in juni 2000 over deze materie heeft uitgebracht.¹ In dat advies wees de Hoge Raad er reeds op dat het systeem van de dubbele toegang, na een aantal jaren te hebben gefunctioneerd, een zeker evenwicht bereikt had. De Hoge Raad vestigde er tevens de aandacht op dat dit evenwicht kan worden verbroken door, zonder verder overleg en voorafgaandelijk onderzoek of studie, belangrijke wijzigingen aan dit systeem aan te brengen door bijkomende toegangsmogelijkheden tot de magistratuur in het leven te roepen.

Uiteindelijk zou het zo kunnen zijn dat de afwijkende regelingen (toegang via de functie van parketjurist, via het ambt van plaatsvervangende rechter of via een lange baliepraktijk) belangrijker worden dat de basisregeling (gerechtelijke stage en getuigschrift beroepsbekwaamheid).

De Hoge Raad heeft toen de voordelen en de nadelen van de nieuwe toegangsweg afgewogen en is tot het besluit gekomen dat die bijkomende mogelijkheid aanvaardbaar was.

Sedert dit advies is er een zekere evolutie opgetreden in de aanwervingen voor de magistratuur. In 2000 was er een tekort aan bepaalde categorieën van magistraten. Thans is er geen tekort meer, zeker niet aan kandidaten voor de zetel.

Het Arbitragehof heeft in zijn arrest van 28 januari 2003 (nr. 14/2003) een aantal bepalingen met betrekking tot de zogenaamde derde toegangsweg vernietigd. Het Arbitragehof was van oordeel dat *«die derde toegangsweg slechts in een zeer beperkte mate (...) mag worden opengesteld, om te vermijden dat de doelstellingen van de wetgever niet worden nagekomen en dat degenen die zich aan de proeven van het vergelijkend examen of het examen onderwerpen, in hun terechte verwachtingen worden teleurgesteld.»* (arrest, blz. 20)

Spreekster verwijst ook naar het advies van de Raad van State over het voorliggende wetsontwerp waarin

¹ Advies met betrekking tot het wetsontwerp tot wijziging van de artikelen 190, 194, 259bis-9, 259bis-10, 259octies en 371 van het Gerechtelijk Wetboek, tot invoering van de artikelen 191bis en 194bis in het Gerechtelijk Wetboek en tot wijziging van artikel 21 van de wet van 18 juli 1991 tot wijziging van de voorschriften van het Gerechtelijk Wetboek die betrekking hebben op de opleiding en werving van magistraten, DOC 50 0703/12.

qu'il en soit, il appartient au législateur d'exposer les motifs qui justifieraient la distinction entre les membres du barreau et ceux d'autres professions juridiques.» (DOC 51 1247/001, p. 15).

Formation et recrutement sont indissociablement liés. Pour savoir en faveur de quelle forme de recrutement on opte, il faut savoir quel type de magistrats on souhaite. La formation peut être adaptée en conséquence.

Bref, il s'impose de mener une réflexion globale sur la carrière des magistrats.

Dans des pays continentaux comme la Belgique, la France et l'Italie, le recrutement est objectivé et se déroule par le biais d'examens auxquels participent surtout de jeunes juristes. La sélection est donc objectivée et le manque d'expérience doit être compensé par une formation juridique «*on the job*», sous les ailes de «*seniors magistrates*». Selon des études scientifiques (professeur Guarnieri de l'université de Bologne), cela stimulerait l'esprit de corps et favoriserait une prise de distance par rapport au barreau.

Divers pays ont toutefois aussi d'autres voies d'accès à la magistrature. En France, par exemple, tous les juges ne sortent pas de l'École nationale de la magistrature. C'est précisément pour contrecarrer le corporatisme que l'on y a créé six voies d'accès supplémentaires à la magistrature. En Italie aussi, il existe plusieurs voies d'accès, les professeurs de droit et les avocats pouvant être directement admis aux postes hiérarchiquement les plus élevés de la magistrature. La Constitution italienne prévoit cet accès latéral pour les candidats de qualité exceptionnelle depuis 1998.

Différents pays ouvrent de plus en plus d'accès latéraux à la magistrature à l'intention de juristes ou d'avocats expérimentés (en France, par exemple, il existe outre l'accès par le biais de l'École nationale de la Magistrature, six autres possibilités, et ce, dans le but de contrer les tendances corporatistes).

Ces voies d'accès latérales ne peuvent avoir pour conséquence que de moins bons éléments contournent les examens pour accéder directement à la magistrature. C'est ainsi qu'il existe, en Italie, une disposition constitutionnelle relative à la nomination directe d'avocats et de professeurs de droit expérimentés à la Cour de cassation. Cette loi n'existe que depuis 1998 et, depuis, seuls quelques juges ont été nommés par ce biais.

Le projet de loi à l'examen vise les juges de paix, les juges de police, les magistrats de parquet et les juges

gesteld wordt dat het «*hoe dan ook, het aan de wetgever staat om aan te geven welke motieven het onderscheid tussen de leden van de balie en die van andere juridische beroepen wettigen.*» (DOC 51 1247/001, blz 15).

Vorming en werving zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Om te weten voor welke vorm van werving men kiest moet men ook weten welk soort van magistraten men wenst. De vorming kan daar op afgestemd worden.

Kortom een globale reflectie over de carrière van de magistraten is nodig.

In continentale landen zoals België, Frankrijk en Italië is de aanwerving geobjectiveerd en gebeurt ze door middel van examens, waar vooral jonge juristen aan deelnemen. Hierdoor is de selectie geobjectiveerd en moet het gebrek aan ervaring gecompenseerd worden door een rechtsopleiding «*on the job*» onder de vleugels van «*senior magistrates*». Dit zou volgens wetenschappelijke studies (prof. Guarnieri van de universiteit van Bologna) de korpsgeest aanwakkeren en de verwijdering van de balie in de hand werken.

Diverse landen hebben echter ook bijkomende toegangswegen tot de magistratuur. In Frankrijk bijvoorbeeld, komen niet alle rechters uit de «*École Nationale de la Magistrature*». Juist om het corporatisme tegen te gaan werden er zes bijkomende toegangswegen tot de magistratuur gecreëerd. Ook in Italië zijn er meerdere toegangswegen. Daar kunnen ook rechtsprofessoren en advocaten rechtstreeks tot de hoogste hiërarchische ambten van de magistratuur toegelaten worden. De Italiaanse grondwet voorziet in deze laterale toegang voor kandidaten van uitzonderlijke kwaliteit sinds 1998.

In diverse landen worden meer en meer laterale toegangswegen tot de magistratuur geopend voor ervaren juristen of advocaten (voorbeeld in Frankrijk zijn er 6 mogelijkheden naast de toegang via de «*Ecole nationale de la Magistrature*» en dit met de bedoeling korporatistische tendensen tegen te gaan.

Deze laterale toegangswegen mogen er niet toe leiden dat minder goede elementen examens omzeilen om direct tot de magistratuur toe te treden. Bijvoorbeeld, in Italië bestaat een grondwettelijke voorziening voor de rechtstreekse benoeming van ervaren advocaten en rechtsprofessoren in het Hof van Cassatie. Deze wet bestaat pas sinds 1998 en slechts enkele rechters werden sindsdien op deze wijze benoemd.

Het onderhavige wetsontwerp beoogt vrede – politierechters, parketmagistraten en rechters van Eerste aan-

de première instance, c'est-à-dire des fonctions situées au bas de l'échelle hiérarchique de la magistrature.

M. Jacques Hamaide va prouver que, si le législateur opte pour cette troisième voie d'accès à la magistrature, il conviendra de régler le problème des stagiaires (quota) et de se demander s'il n'y a pas lieu de reconsidérer l'examen d'aptitude professionnelle.

M. Jacques Hamaide (président de la Commission de nomination et de désignation francophone) constate, rejoignant en cela l'orateur précédent, qu'il y a suffisamment de lauréats dans la réserve de recrutement et qu'il y a suffisamment d'inscriptions également, tant pour l'examen de recrutement que pour l'examen d'aptitude professionnelle.

Certes, la majorité des candidats ambitionnent une fonction dans la magistrature assise. La personne qui, après une carrière de 20 ans, accède à la magistrature par la troisième voie d'accès, ne sera probablement pas intéressée, pour des raisons évidentes, par une nomination au parquet.

Le Conseil supérieur doit évaluer les qualités des personnes qui souhaitent, sur la base de l'examen d'aptitude et du stage, accéder à la magistrature et de celles qui ont déjà une carrière derrière elles. Le Conseil supérieur aspire à un bon équilibre entre les deux catégories. Les stagiaires ont la plupart du temps une bonne formation, tandis que les autres ont de l'expérience.

La troisième voie ne simplifiera pas l'évaluation. Vu les qualités recherchées chez les personnes qui postulent de cette manière, ces dernières seront en principe mieux classées si elles entrent en concurrence avec des stagiaires et des titulaires d'un diplôme d'aptitude professionnelle. Bien qu'il n'y ait pas d'examen écrit, la sélection afférente à cette voie d'accès sera très minutieuse.

M. Jacques Hamaide saisit cette occasion pour citer une série de chiffres qui reflètent mieux la portée du projet de loi à l'examen. Le nombre de personnes intéressées par un examen d'aptitude professionnelle était, en 2001-2002, de 178 francophones et 241 néerlandophones.

En 2004, il y avait 326 francophones et 333 néerlandophones.

Le nombre d'inscription est en augmentation constante mais le nombre de lauréats diminue.

leg, dit zijn ambten van het laagste niveau binnen de hiërarchie van de magistratuur.

De heer Jacques Hamaide zal U aantonen dat, indien de wetgever deze weg van derde toegang tot de magistratuur inslaat, men het probleem van de stagiairs (quota) zal moeten regelen en men zich de vraag moet stellen of het beroepsbekwaamheidsexamen niet herbekeken moet worden.

De heer Jacques Hamaide (voorzitter van de Franstalige Benoemings- en Aanwijzingscommissie) stelt, net als de vorige spreker vast, dat er voldoende laureaten in de wervingsreserve zitten en dat er ook voldoende inschrijvingen zijn, zowel voor het wervingsexamen als voor het examen voor beroepsbekwaamheid.

Wel is het zo dat het merendeel van de kandidaten een functie als zetelend magistraat ambiëert. Wie na een carrière van 20 jaar via de derde weg toetreedt tot de magistratuur, zal waarschijnlijk niet geïnteresseerd zijn in een benoeming bij het parket, om voor de hand liggende redenen.

De Hoge Raad moet de kwaliteiten afwegen van de personen die op grond van het beroepsbekwaamheidsexamen en de stage tot de magistratuur wensen toe te treden en degenen die reeds een loopbaan achter de rug hebben. De Hoge Raad streeft naar een goed evenwicht tussen beide categorieën. De stagiairs hebben meestal een goede vorming, de anderen hebben ervaring.

De derde weg zal de afweging niet vereenvoudigen. Gelet op de beoogde kwaliteiten van de personen die op deze wijze solliciteren, zullen zij in principe beter geklasseerd worden als ze in concurrentie treden met stagiairs en houders van een diploma van beroepsbekwaamheid. Ook al is er geen schriftelijk examen, de selectie bij deze toegang zal zeer grondig gebeuren.

De heer Jacques Hamaide maakt van de gelegenheid gebruik om een aantal cijfers te citeren die de draagwijdte van het voorliggende wetsontwerp beter tot uiting brengen. Het aantal geïnteresseerden voor een bekwaamheidsexamen lag in het jaar 2001-2002 op 178 Franstaligen en 241 Nederlandstaligen.

In 2004 waren er 326 Franstaligen en 333 Nederlandstaligen.

Het aantal inschrijvingen is in stijgende lijn, maar het aantal geslaagden daalt.

Ces données pourraient indiquer que le nombre de juristes compétents qui s'inscrivent est insuffisant. Le diplôme d'aptitude professionnelle est toutefois valable sept ans.

La ventilation des nominations entre stagiaires, titulaires d'un certificat d'aptitude professionnelle et magistrats qui postulent après avoir exercé une autre fonction, se présente comme suit.

Il ressort de l'examen des chiffres de 2001, 2002, 2003 qu'en 2001 il y avait 224 postes vacants du côté francophone, dont 53, soit 25%, ont été attribués à du personnel déjà en service.

Du côté néerlandophone, on observe, pour 2001, plus ou moins le même rapport, à savoir 206 postes vacants dont 50 ont été attribués à des magistrats ayant exercé une autre fonction, soit environ 25%.

Des études relatives aux 75% restants permettent de constater qu'il existe une différence marquée entre les francophones et les néerlandophones.

Du côté francophone, ces 75% se décomposent en un tiers de stagiaires et deux tiers de lauréats de l'examen d'aptitude professionnelle.

Du côté néerlandophone, la situation est inversée: on y dénombre deux tiers de stagiaires contre un tiers de lauréats de l'examen d'aptitude professionnelle. Peut-être est-ce lié au fait que le nombre de stagiaires est également plus élevé du côté néerlandophone.

Les Commission de nomination et de désignation estiment qu'il faut respecter un certain équilibre lors de la présentation des candidats aux juridictions.

Le bon fonctionnement d'une juridiction doit toujours reposer, d'une part, sur les nouvelles idées des stagiaires et, d'autre part, sur l'expérience des lauréats de l'examen d'aptitude professionnelle.

La troisième voie d'accès n'y changera pas grand-chose dès lors que les dossiers de ces candidats seront, eux aussi, comparés à ceux des autres candidats. En effet, le *quorum* prévu de 12% ne doit pas obligatoirement être atteint.

Ainsi qu'il a déjà été indiqué à plusieurs reprises, si la troisième voie d'accès n'est pas nécessaire dès lors que le nombre de personnes intéressées est trop faible, il pourrait s'agir d'un moyen qui permettrait d'élever le niveau de qualité des candidats.

Le Conseil supérieur a examiné les statistiques afin de déterminer le profil des candidats qui s'inscrivent à l'examen d'aptitude et le nombre de ceux de ces candidats qui pourraient bénéficier de la troisième voie d'accès.

Dit zou er kunnen op wijzen dat onvoldoende bekwame juristen zich inschrijven. Het bewijs van beroepsbekwaamheid blijft wel zeven jaar geldig.

De verdeling van de benoemingen over de stagiairs, de houders van een bewijs van beroepsbekwaamheid en magistraten die vanuit een andere functie solliciteren, ziet er als volgt uit.

Als men de cijfers van 2001, 2002, 2003 bekijkt ziet men dat er in 2001 aan Franstalige kant 224 open plaatsen waren, waarvan er 53 ingevuld werden door personen die reeds in dienst zijn. Dit is 25%.

Aan Nederlandstalige kant vindt men voor 2001 ongeveer dezelfde verhouding namelijk 206 open plaatsen, 50 daarvan werden toegekend aan magistraten die overstappen uit een andere functie, dit is ongeveer 25%.

Uit onderzoeken naar de verdeling van de overige 75% stelt men vast dat er een duidelijk verschil is tussen de Franstaligen en de Nederlandstaligen.

Bij de Franstaligen bestaat deze 75% uit 1/3 stagiairs en 2/3 laureaten van het bekwaamheidsexamen.

Bij de Nederlandstaligen doet zich het omgekeerde voor, nl. 2/3 stagiairs en 1/3 laureaten van het bekwaamheidsexamen. Dit heeft misschien te maken met het feit dat er aan Nederlandstalige kant ook meer stagiairs zijn.

De Benoemings- en Aanwijzingscommissies vinden dat bij het voordragen van de kandidaten bij de jurisdicties een zeker evenwicht in acht moet worden genomen.

Een goede jurisdictie moet immer functioneren op basis van de nieuwe ideeën van de stagiairs maar ook op basis van de ervaring van de laureaten van het bekwaamheidsexamen.

De derde toegangsweg zal daar weinig veranderen omdat ook de dossiers van deze kandidaten zullen afgewogen worden tegen de dossiers van de anderen. Er is immers geen verplichting om het in uitzicht gestelde *quorum* van 12% te halen.

De derde toegangsweg is, zo werd reeds duidelijk gezegd, niet nodig omdat er te weinig geïnteresseerden zouden zijn, wel kan het een middel zijn om de kwaliteit van de kandidaten te verhogen.

De Hoge Raad heeft de statistieken onderzocht, om na te gaan welke kandidaten zich voor het bekwaamheidsexamen inschrijven en wie daarvan eventueel in aanmerking zouden komen voor de derde toegangsweg.

Du côté néerlandophone, on a dénombré ces dernières années 20, 13, 30 et 27 candidats dont respectivement 3, 2, 7 et 3 ont réussi l'examen d'aptitude. Ce pourcentage de lauréats est identique à celui de tous les autres candidats qui se sont présentés à l'examen d'aptitude.

Du côté francophone, on a dénombré, ces trois dernières années, 19, 20 et 21 candidats dont respectivement 4, 1 et 4 ont réussi l'examen d'aptitude.

Le nombre de lauréats est inférieur à la moyenne du côté francophone.

Toutefois, sur le plan psychologique, l'épreuve orale peut être, pour certains avocats, plus facile que l'épreuve écrite de l'examen d'aptitude.

Comme tous les autres examens, celui-ci sera cependant pris très au sérieux, et il ne peut dès lors certainement pas être considéré comme une formalité.

2. — QUESTIONS DES MEMBRES

M. Olivier Maingain (MR) constate que cette forme de nominations soulève un certain nombre de questions de principe. L'Institut de formation des magistrats sera prochainement une réalité.

Le projet de loi part toutefois du principe qu'une expérience professionnelle suffit et que la seule question à poser concerne le pourcentage de nominations pouvant être effectuées par cette voie.

Il reconnaît qu'il y a lieu de combattre le corporatisme dans la magistrature et que l'existence de différentes possibilités d'accès peut y contribuer.

Il n'en demeure pas moins qu'il émet toujours des réserves concernant le projet de loi à l'examen. Un échange entre différentes catégories professionnelles est enrichissant. La plupart des juges viennent du barreau et, jadis, il était habituel que, pour diverses raisons, des avocats présentant de longs états de service fassent le pas – la nomination était alors souvent effectuée à la suite d'une intervention politique. Ces pratiques, qui ne peuvent plus être admises aujourd'hui, ne sont pas non plus conformes aux conceptions actuelles de la fonction de juge et de la fonction juridictionnelle. Les avocats et les juges n'appréhendent pas le droit de la même manière, les deux catégories professionnelles ayant une mission intellectuelle différente. La mission de dire le droit requiert une formation spéciale, une grande indépendance et certaines qualités dont un avocat ne dispose pas nécessairement. Qui plus est, de nombreux avocats se spécialisent, au fil du temps, dans une branche particulière du droit.

Aan Nederlandstalige zijde waren er de 4 laatste jaren 20, 13, 30 en 27 kandidaten waarvan er respectievelijk 3, 2, 7 en 3 geslaagd waren. Dit is hetzelfde percentage geslaagden als alle andere kandidaten van het bekwaamheidsexamen.

Aan Franstalige kant waren er de 3 laatste jaren 19, 20 en 21 kandidaten waarvan er respectievelijk 4, 1 en 4 geslaagd waren.

Er zijn aan Franstalige zijde minder geslaagden dan het gemiddelde.

Psychologisch zal het voor sommige advocaten echter wel gemakkelijker zijn om deel te nemen aan het mondelinge evaluatie-examen dan aan het schriftelijke bekwaamheidsexamen.

Het examen zal echter, zoals alle andere examens, zeer ernstig genomen worden en kan dus zeker niet als een formaliteit afgedaan worden.

2. — VRAGEN VAN DE LEDEN

De heer Olivier Maingain (MR) stelt vast dat deze vorm van benoemingen een aantal principiële vragen oproept. Het Instituut voor de vorming van magistraten zal binnen afzienbare tijd een feit zijn.

In dit wetsontwerp wordt er echter van uitgegaan dat een beroepservaring volstaat, de enige vraag die moet gesteld worden betreft het percentage van de benoemingen die op deze wijze zullen kunnen gebeuren.

Hij geeft toe dat het corporatisme in de magistratuur moet worden tegengegaan en dat verschillende toegangsmogelijkheden daarbij kunnen helpen.

Toch blijft hij reserves hebben bij het thans ter bespreking voorliggende wetsontwerp. Een uitwisseling tussen verschillende beroepsgroepen is verrijkend. De meeste rechters komen uit de advocatuur en vroeger was het de gewoonte dat advocaten, met een lange staat van dienst, om diverse redenen – de benoeming gebeurde dan vaak ook op politieke voorspraak – de overstap deden. Die praktijken kunnen heden ten dage niet meer aanvaard worden en stroken ook niet met de huidige opvattingen over het ambt van rechter en het «rechtspreken». Advocaten en rechters gaan op een andere manier met het recht om, beide beroepsgroepen hebben een verschillende intellectuele opdracht. Het recht spreken vereist een bijzondere opleiding, een grote onafhankelijkheid en bepaalde kwaliteiten waar een advocaat niet noodzakelijk over beschikt. Bovendien is het een feit dat heel wat advocaten zich in de loop der jaren specialiseren in een bepaalde rechtstak.

Comment le Conseil supérieur de la justice procédera-t-il pour les évaluer? Quels seront les critères utilisés et les décisions du Conseil supérieur seront-elles susceptibles de recours? D'autres pays autorisent également l'accès par cette voie. Comment y procède-t-on?

M. Bart Laeremans (Vlaams Belang) demande si l'on s'efforce d'établir des équilibres politiques lors de nominations à des fonctions supérieures.

Il demande aux orateurs si les candidats se présentent en nombre suffisant aux examens de recrutement et si l'équilibre entre les différentes voies d'accès peut être garanti. M. Laeremans souhaite disposer de la législation relative au recrutement de magistrats en vigueur dans quelques autres États européens afin de pouvoir examiner le projet de loi à l'examen dans une perspective plus large.

M. Melchior Wathelet (cdH) comprend que la troisième voie ne soit pas ouverte en raison du manque criant de candidats à la magistrature.

Le but est clairement d'offrir une possibilité aux avocats qui ont déjà une certaine spécialisation et ne peuvent plus participer à l'examen général.

Pourquoi devraient-ils bénéficier d'un traitement de faveur? Ne serait-il pas plus indiqué de passer au crible le programme des examens pour tous les candidats et d'y apporter éventuellement des modifications?

Enfin, l'article 259bis-9 du Code judiciaire prévoit que le Conseil supérieur de la Justice fixe les programmes des examens. En prévoyant que la troisième voie d'accès consiste en un examen oral, cette loi fixe le programme des examens pour une catégorie spécifique. Le Code judiciaire ne devrait-il pas être adapté?

M. Alain Courtois (MR) reste sceptique quant au projet de loi à l'examen. Il est clair que les personnes qui seront recrutées sur la base de cette loi n'iront pas au parquet. C'est pourquoi l'intervenant propose une autre solution. Si les avocats qui ont une carrière professionnelle plus courte peuvent aussi participer à l'examen d'aptitude professionnelle, ce groupe de candidats postulerait peut-être plus facilement pour une fonction au parquet.

M. Tony Van Parys (CD&V) demande s'il ne serait pas indiqué que la commission demande un avis au plenum du Conseil supérieur. Il est clair que le projet de loi soulève de nombreuses questions qui demandent une

Hoe gaat de Hoge Raad hen beoordelen? Welke criteria zullen aangewend worden en zal er tegen de beslissingen van de Hoge Raad beroep mogelijk zijn. Andere landen maken deze toegang ook mogelijk. Hoe gebeurt het daar?

De heer Bart Laeremans (Vlaams Belang) vraagt of er bij benoemingen tot hoger functies politieke evenwichten worden nagestreefd.

Hij wenst van de genodigden te vernemen of er voldoende kandidaten zijn voor de wervingsexamens en of het evenwicht tussen de verschillende toegangswegen kan gegarandeerd worden. De heer Laeremans wenst te beschikken over de wetgeving met betrekking tot de werving van magistraten in enkele andere Europese landen zodat het mogelijk wordt om dit ontwerp in een breder perspectief te bekijken.

De heer Melchior Wathelet (cdH) begrijpt dat de derde weg niet geopend wordt ingevolge een nijpend tekort aan kandidaten voor de magistratuur.

Het is duidelijk de bedoeling om een mogelijkheid te bieden aan advocaten die reeds een zekere specialisatie hebben en die niet meer aan het algemene examen kunnen deelnemen.

Waarom moeten zij een voorkeursbehandeling krijgen? Ware het niet meer aangewezen om het examenprogramma voor alle gegadigden onder de loep te nemen en eventuele aanpassingen door te voeren?

Ten slotte, artikel 259bis-9 van het Gerechtelijk Wetboek bepaalt dat de Hoge Raad voor de Justitie de examenprogramma's vaststelt. Door te stellen dat de derde toegangsweg uit een mondeling examen bestaat bepaalt deze wet het examenprogramma voor een specifieke categorie. Moet het Gerechtelijk Wetboek dan niet aangepast worden?

De heer Alain Courtois (MR) blijft sceptisch over dit wetsontwerp. Het is duidelijk dat wie op basis van deze wet zal gerekruteerd worden, niet naar het parket zal gaan. Daarom stelt de spreker een andere oplossing voor. Indien ook advocaten met een kortere beroeps carrière aan het examen voor beroepsbekwaamheid kunnen deelnemen, zou deze groep van gegadigden misschien gemakkelijker solliciteren voor een functie bij het parket.

De heer Tony Van Parys (CD&V) vraagt of het niet aangewezen zou zijn dat de commissie een advies vraagt aan de voltallige Hoge Raad. Het is duidelijk dat het wetsontwerp heel wat vragen oproept die een grondige

analyse approfondie. Il conclut des exposés que la troisième voie n'est pas une solution. Peu de personnes seront intéressées par les fonctions pour lesquelles il y a, pour l'instant, peu ou insuffisamment de candidats. Le projet de loi ne répond donc pas à un besoin.

M. Alfons Borginon (VLD), président, demande des chiffres supplémentaires, plus précisément en ce qui concerne l'âge moyen et le nombre d'années d'expérience des candidats qui participent à l'examen d'aptitude professionnelle. Il souhaite également savoir si les juristes qui ont des connaissances théoriques étendues et les avocats qui possèdent une certaine expérience professionnelle et une certaine spécialisation, partent bien avec des chances égales lors de ces examens.

3. — RÉPONSES ET RÉPLIQUES

À la question relative à la concurrence entre les stagiaires judiciaires et les candidats issus de l'examen d'aptitude professionnelle, *Mme Edith Van den Broeck* répond que le Conseil supérieur évalue les mérites des deux parties et qu'il tend à une répartition équilibrée au niveau des nominations. Compte tenu de l'évolution qui s'annonce, il sera peut-être bien utile, à l'avenir, de réserver certaines places à des stagiaires judiciaires.

Les stagiaires judiciaires jouissent d'un certain avantage dans le sens où ils ont bénéficié d'une formation approfondie. Cette formation est toutefois également ouverte aux magistrats nouvellement nommés après réussite de l'autre examen. Tout magistrat nouvellement nommé devrait bénéficier d'un délai d'au moins six mois pour se perfectionner. Un projet d'examen d'évaluation a déjà été élaboré en 2000 par le Conseil supérieur de la Justice, qui consisterait en un entretien avec la Commission de nomination et de désignation sur trois matières que le candidat a traitées au cours de sa carrière professionnelle. En outre, le candidat devrait également commenter une décision judiciaire qui lui serait soumise à l'examen. Ce projet d'examen doit être réexaminé au sein du Conseil supérieure de la Justice au moment où la loi entrerait en vigueur.

Cet examen devrait peut-être aussi évaluer l'aptitude psychologique des candidats.

Mme Edith Van den Broeck fait également observer que le Conseil supérieur analyse toujours les arrêts du Conseil d'État relatifs aux nominations et que cette jurisprudence est strictement respectée.

M. Jacques Hamaide précise que l'âge moyen des candidats qui participent au concours d'admission au

analyse vergen. Uit de uiteenzettingen besluit hij dat de derde weg geen oplossing is. Er zullen weinig geïnteresseerden zijn voor de functies waarvoor thans onvoldoende of weinig kandidaten zijn. Het wetsontwerp beantwoordt dus niet aan een behoefte.

De heer Alfons Borginon (VLD), voorzitter, vraagt bijkomende cijfers, meer bepaald over de gemiddelde leeftijd en over het aantal jaren ervaring van de kandidaten die aan het examen voor beroepsbekwaamheid deelnemen. Ook wenst hij te vernemen of juristen met een ruime theoretische kennis en advocaten, met een zekere beroepservaring en specialisatie, wel gelijke kansen krijgen tijdens deze examens.

3. — ANTWOORDEN EN REPLIEKEN

Mevrouw Edith Van den Broeck antwoordt op de vraag betreffende de concurrentie tussen gerechtelijke stagiairs en kandidaten uit het examen van beroepsbekwaamheid dat de Hoge Raad de verdiensten van beiden afweegt en dat hij bij de benoemingen een evenwichtige verdeling nastreeft. Gelet op de evolutie die zich aandient, zal het in de toekomst misschien wel nuttig zijn om bepaalde plaatsen te reserveren voor gerechtelijke stagiairs.

De gerechtelijke stagiairs hebben een zeker voordeel in de zin dat zij een doorgedreven vorming hebben genoten. Die vorming wordt echter ook opengesteld voor nieuw benoemde magistraten van het andere examen. Elke nieuw benoemde magistraat zou minstens zes maanden de tijd moeten hebben om zich bij te scholen. In 2000 werd door de Hoge Raad voor de Justitie reeds een ontwerp gemaakt voor het evaluatie-examen dat enerzijds zou bestaan uit een gesprek met de Benoemings- en Aanwijzingscommissie over een drietal materies die de kandidaat in zijn beroepsloopbaan heeft behandeld. Daarnaast zou de kandidaat ook een commentaar moeten geven bij een gerechtelijke beslissing die hem op het examen zou voorgelegd worden. Dit ontwerp van examenreglement dient opnieuw ter discussie gelegd in de Hoge Raad voor de Justitie indien de wet van toepassing zou zijn.

Misschien zou dit examen ook de psychologische geschiktheid van de kandidaten moeten testen.

Mevrouw Edith Van den Broeck merkt nog op dat de Hoge Raad steeds de arresten van de Raad van State met betrekking tot de benoemingen analyseert en dat die rechtspraak strikt wordt nageleefd.

De heer Jacques Hamaide deelt mee dat de kandidaten die aan het examen voor toelating tot de gerechtelijke stage

stage judiciaire est de 28 à 30 ans, et qu'il est de 35 à 37 ans pour l'examen d'aptitude professionnelle.

En complément à la réponse de Mme E. Van den Broeck, il fait observer que la période de formation des stagiaires judiciaires implique un investissement important. Il est compréhensible qu'ils souhaitent dès lors une certaine garantie quant à leur nomination. Cette garantie ne peut être donnée. C'est pourquoi il convient d'encore améliorer le suivi durant le stage. Les personnes qui ne donnent pas satisfaction doivent en être informées le plus rapidement possible, il est normal que tous les stagiaires n'aient pas les mêmes qualités utiles à la fonction de magistrat.

L'orateur défend l'idée d'une formation de base pour tous les futurs magistrats. Un avocat, même s'il a 20 ans d'expérience, ne dispose pas nécessairement des compétences et des connaissances pratiques pour rédiger un jugement.

Mme Edith Van den Broeck ajoute qu'étant donné la longueur de leur stage, les stagiaires disposent d'un dossier bien étoffé lorsqu'ils posent leur candidature. Le Conseil supérieur est dès lors en mesure d'apprécier leurs qualités en connaissance de cause. L'intervenante estime cependant que la différence entre le stage court et le stage long n'est plus justifiée et que la loi devrait être révisée sur ce point. En principe, le dossier de nomination ne tient plus compte des résultats du concours de recrutement. Le Conseil supérieur se fonde principalement sur les rapports de stage et – éventuellement – sur l'audition du candidat. Depuis quelque temps, ces auditions sont enregistrées. Elles peuvent être retranscrites et jointes au dossier à la suite d'une procédure devant le Conseil d'État.

Le Conseil supérieur ne dispose que d'un dossier très mince en ce qui concerne les candidats titulaires d'un certificat d'aptitude professionnelle. Des informations sont demandées au représentant du barreau, mais celui-ci ne dispose pas toujours d'informations utiles.

L'intervenante fait ensuite observer que les candidats commencent peu à peu à s'intéresser à la magistrature debout. Ils s'aperçoivent que l'organisation du parquet est moins hiérarchisée que par le passé et que les initiatives personnelles occupent une plus grande place. Les titulaires du certificat d'aptitude professionnelle sont également attirés par ces fonctions à l'heure actuelle.

deelnemen, gemiddeld 28 tot 30 jaar oud zijn; voor het examen van beroepsbekwaamheid ligt die leeftijd tussen 35 en 37 jaar.

Aansluitend bij het antwoord van mevrouw Edith Van den Broeck merkt hij op dat de periode van vorming voor de gerechtelijke stagiairs een belangrijke investering inhoudt. Het valt te begrijpen dat ze dan ook een zekere garantie wensen voor een benoeming. Die garantie kan niet gegeven worden. Daarom moet de opvolging tijdens de stage nog verbeterd worden. Wie niet voldoet moet daar ook zo snel mogelijk op gewezen worden, het is normaal dat niet alle stagiairs beschikken over dezelfde en voor de functie van magistraat nuttige kwaliteiten.

De spreker is voorstander van een basisvorming voor alle toekomstige magistraten. Een advocaat, zelfs met 20 jaar ervaring, beschikt niet noodzakelijk over de vaardigheid en kennis om een vonnis te redigeren.

Mevrouw Edith Van den Broeck voegt hieraan toe dat de stagiairs bij hun kandidaatstelling, ingevolge de lange stageperiode die ze doorgemaakt hebben, over een degelijk dossier beschikken waardoor de Hoge Raad in de mogelijkheid wordt gesteld om een goed zicht te hebben op hun kwaliteiten. Spreekster vindt wel dat het onderscheid tussen de lange en de korte stage niet meer verantwoord is en dat de wet op dit punt zou moeten herzien worden. Het benoemingsdossier houdt in principe geen rekening meer met de resultaten van het wervingsexamen. De Hoge Raad steunt vooral op de stageverslagen en eventueel op de hoorzitting met de kandidaat. Sedert enige tijd worden van deze hoorzittingen opnames gemaakt die naar aanleiding van een procedure voor de Raad van State kunnen uitgeschreven worden en bij het dossier gevoegd worden.

Voor de kandidaten met een bewijs van beroepsbekwaamheid, beschikt de Hoge Raad over een zeer beperkt dossier. Er wordt informatie gevraagd aan de vertegenwoordiger van de balie, maar deze beschikt niet steeds over nuttige informatie.

De spreekster merkt ten slotte nog op dat er stilaan een evolutie merkbaar is wat betreft de interesse voor het parket. Kandidaten merken dat het parket niet meer zo strikt hiërarchisch georganiseerd is als weleer en dat er veel meer persoonlijk initiatief mogelijk is. Ook houders van het bewijs van beroepsbekwaamheid stellen tegenwoordig hun kandidatuur voor deze functies.

M. Jacques Hamaide estime que des responsabilités plus importantes devraient être confiées aux bâtonniers. L'introduction de la troisième voie d'accès contraindra, espère-t-il à rendre les avis des barreaux de meilleure qualité.

L'intervenant répond à M. Laeremans que les nominations sont objectivées et que les convictions politiques ou idéologiques des candidats n'entrent absolument pas en ligne de compte.

De heer Jacques Hamaide meent dat de stafhouders een grotere verantwoordelijkheid zouden moeten krijgen. Hij hoopt dat de derde toegangsweg de kwaliteit van de adviezen van de balies ten goede zal komen.

De spreker antwoordt aan de heer Laeremans dat de benoemingen geobjectiveerd zijn en dat de politieke overtuiging of ideologie van de kandidaten geen enkel belang heeft.